

Tillstånd till användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområde

Vägledning för prövningen

Tillstånd till användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområde

Vägledning för prövningen

Den här rapporten har tagits fram av gemensamt av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Myndigheterna ansvarar för rapportens innehåll och slutsatser.

© HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN | Datum: 2022-10-31

ISBN: 978-91-89329-51-5 Omslagsfoto: Grön Illustration

Havs- och vattenmyndigheten | Box 11 930 | 404 39 Göteborg | www.havochvatten.se

Förord

Att ställa krav på tillståndsprövning är ett sätt att säkerställa att vi bibehåller en god råvattenkvalitet fritt från bekämpningsmedelsrester i våra dricksvattentäkter.

Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket har uppdaterat myndigheternas gemensamma vägledning från 2016 om prövning av tillstånd till användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområde. Det finns flera motiv till omarbetningen:

- Nya generella bestämmelser som är av betydelse för handläggningen har tillkommit.
- Kommuner och bransch har framfört önskemål om förtydliganden avseende vissa frågeställningar.
- Centrum för kemiska bekämpningsmedel i miljön (CKB) har slutfört ett större utvecklingsarbete med handläggarstödet MACRO-DB som används vid tillståndsprövning inom vattenskyddsområde för att uppskatta den diffusa belastningen av växtskyddsmedelsansvändningen. Det nya handläggarstödet är redo att lanseras och det passar därför bra att samtidigt uppdatera myndigheternas vägledning i övriga delar.

Den uppdaterade vägledningen är utformad för att kunna användas av både tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare. Stöd och råd finns för utformning av en ansökan, men också i hur prövningen bör genomföras hos myndigheten. Utgångspunkten i vägledningen är ge stöd i vilken information som behöver redovisas om platsen och användningen för att det ska vara möjligt att göra en platsspecifik riskbedömning av verksamheten. Att säkerställa att verksamheten kan bedrivas utan en oacceptabel risk för råvattentäkten är det övergripande syftet med den generella tillståndsplikten i 6 kap. *Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel* liksom i beslut om föreskrifter som beslutats med stöd av 7 kap. 22 § miljöbalken (vattenskyddsföreskrifter) och som ställer krav på tillstånd.

Johan Kling, Göteborg den 31 oktober 2022

Sammanfattning

Denna vägledning har tagits fram av Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket med syfte att ge vägledning i centrala frågeställningar som uppkommer vid handläggning av tillstånd till användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområdet. Centrum för kemiska bekämpningsmedel i miljön (CKB) på SLU och Skogsstyrelsen har medverkat i framtagande av materialet. CKB har bidragit i avsnitten gällande MACRO-DB och Skogsstyrelsen vad gäller bekämpning på skogsmark.

Vägledningen redogör för Sveriges myndighetsstruktur när det gäller användning av växtskyddsmedel samt hur de berörda myndigheternas ansvar är utformat. Den lämnar förslag på vad som i normalfallet bör ingå i en ansökan och hur prövningsmyndigheten kan tänka i den riskbedömning som görs inom ramen för ärendet. Förslag på utformning av ett beslut och vilka villkor som kan övervägas lämnas också.

Skillnader mot tidigare vägledning är att avsnittet som rör myndigheternas ansvar är utvecklat. Avsnittet som rör handläggarstödet MACRO-DB är förändrat. Avsnitten som rör användning på annan mark än jordbruksmark är mer utförligt jämfört med tidigare vägledning. Dessutom innebär de ändringar av bland annat 2 och 5 kap. miljöbalken som infördes den 1 januari 2019 att prövningsmyndigheterna har ett tydligare ansvar att beakta miljökvalitetsnormerna för vatten vid tillståndsgivning enligt miljöbalken. Tillstånd till en ny eller förändrad verksamhet eller åtgärd får inte medges om det innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormen. Vägledningen ger förslag på ett praktiskt tillvägagångssätt för hur detta kan bedömas i en prövning av användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområde.

Innehåll

1	Definitioner och begrepp	8
2	Myndigheter och deras ansvar.....	9
3	Syfte och målgrupp	12
4	Avgränsningar	12
5	Beskrivning av områdesskyddet vattenskyddsområde	13
	5.1 Kvalitetskrav för dricksvatten.....	13
6	Regler för växtskyddsmedel.....	14
	6.1 Den generella tillståndsplikten inom vattenskyddsområden	14
	6.2 Innebörden av den generella tillståndsplikten (6 kap. 1 § NFS 2015:2)	15
7	Handläggning av tillståndsärenden.....	16
	7.1 Myndighetens utredningsskyldighet	16
8	Ansökans innehåll – jordbruk- och trädgårdssektorn	17
	8.1 Administrativa uppgifter	17
	8.2 Uppgifter om vattenskyddsområdet och vattentäkten.....	18
	8.3 Uppgifter om platsen.....	19
	8.4 Uppgifter om växtskyddsmedel och användning.....	20
	8.4.1 Tillstånd för aktiv substans eller preparat	21
	8.4.2 Ämnen med begränsad risk	22
	8.4.3 Underlag från simuleringar av modellverktyg.....	23
9	Riskbedömning för verksamhet inom jordbruks- och trädgårdssektorn.....	23
	9.1 Beslutsstödet MACRO-DB	24
	9.2 Beräkningar i MACRO-DB.....	24
	9.2.1 Steg 1	25
	9.2.2 Steg 2	25
	9.2.3 Hur kan resultatet från MACRO-DB användas?	26
	9.2.4 Rimlighetsavvägningar i enskilda fall	26
	9.2.5 Faktorer som inte beaktas i beräkningar med MACRO-DB.....	27
10	Användning av växtskyddsmedel på annan mark än jordbruksmark.....	28
	10.1 Parker och trädgårdar.....	28
	10.2 Växthus	29
	10.3 Golfbanor	29
	10.3.1 Fairway och ruff.....	29
	10.3.2 Green och utslagsplats.....	30

10.4	Skogsmark	30
10.5	Övrig mark	31
10.5.1	Industriområden.....	31
10.5.2	Genomsläppliga ytor	32
10.5.3	Banvallar.....	32
10.5.4	Områden med förbud	32
11	Beslut	33
11.1	Tillståndets längd.....	33
11.2	Skyldighet att beakta miljö kvalitetsnormerna för vatten i prövningen.....	33
11.2.1	Begreppet otillåten försämring	34
11.2.2	Äventyrande av miljö kvalitetsnormen	34
11.2.3	Vattenförvaltningens bedömningsgrunder - Ytvatten.....	35
11.2.4	Kan resultaten i MACRO-DB användas för att bedöma risken för otillåten försämring eller att miljö kvalitetsnormen äventyras?.....	36
11.2.5	Handläggningsschema för att bedöma om den sökta verksamheten äventyrar miljö kvalitetsnormen för vatten (ytvatten)	36
11.2.6	Vattenförvaltningens bedömningsgrunder – grundvatten.....	38
11.2.7	Handläggningsschema för att bedöma om den sökta verksamheten äventyrar miljö kvalitetsnormen för vatten (grundvatten).....	38
11.3	Villkor	38
11.4	Exempel på villkor för att minska risk för punktutsläpp	39
11.4.1	Odlingstekniska förebyggande åtgärder	39
11.4.2	Utspädning, blandning och påfyllning av växtskyddsmedel	39
11.4.3	Vindavdrift.....	40
11.4.4	Ytavrinning och erosion.....	40
11.4.5	Nederbörd.....	41
11.4.6	Funktionstest av spridningsutrustning.....	41
11.4.7	Att hantera olycka.....	41
11.4.8	Förvaring av växtskyddsmedel när de inte används.....	42
11.4.9	Uppföljning.....	42
11.5	Information i ett beslut	43
11.6	Beslut att avslå en ansökan helt eller delvis	43
11.7	Ändring av tillstånd	44
11.8	Överklagande	44

1 Definitioner och begrepp

Begrepp	Definition
Avrinningsområde	Ett avrinningsområde är det område från vilket vatten dräneras till en sjö eller ett vattendrag uppströms en viss punkt. Avrinningsområdet begränsas av höjdryggar, som delar flödet från regn och smältvatten åt olika håll. Gränsen för avrinningsområdet utgörs av vattendelaren.
Bekämpningsmedel	Kan antingen vara ett växtskyddsmedel eller en biocidprodukt.
Biocidprodukt	En produkt avsedd att förstöra, oskadliggöra, hindra, förhindra verkningarna av eller på annat sätt kontrollera skadliga organismer på annat sätt än genom enbart fysisk eller mekanisk inverkan ¹ . Exempel på biocidprodukter är träskyddsmedel, myggmedel, råttbekämpningsmedel och båtbottnfärger.
Bekämpningströskel	Bekämpningströskeln avser den mängd skadegörare per enhet (t.ex. strå, planta eller yta) som krävs, för att en bekämpning ska vara ekonomiskt befogad. Användningen av bekämpningströsklar är också en viktig del i en behovsanpassad bekämpningsstrategi i syfte att inte överanvända kemiska bekämpningsmedel samt att bekämpa i förebyggande syfte. Bekämpningströsklar finns dock inte för alla skadegörare. Mer information finner du på Jordbruksverkets hemsida.
Dosnyckel	En dosnyckel ger en möjlighet att anpassa dosen vid bekämpning av olika skadegörare utifrån de aktuella förutsättningarna på den plats där bekämpning sker. Användningen av dosnycklar är en viktig del i en behovsanpassad bekämpningsstrategi för att inte använda en högre dos växtskyddsmedel än vad situationen kräver. Dosnycklar finns inte för alla typer av växtskyddsmedel. Mer information finner du på Jordbruksverkets hemsida.
Tillrinningsområde	Hela det område varifrån vatten rinner till en sjö. Området avgränsas av ytvattendelare och sjöns strandlinje. Arealen för tillrinningsområdet till en sjö är lika med avrinningsområdet vid sjöns utlopp minus sjöns egen areal.
Vattenförekomst	Vattenförvaltningens indelning av grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten i mindre enheter.
Växtskyddsmedel	Kan vara kemiska eller biologiska, används i huvudsak för att skydda växter och växtprodukter inom jordbruk, skogsbruk och trädgårdsbruk. Skyddet kan vara mot skadedjur, svampangrepp eller mot konkurrerande växter.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 528/2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter.

2 Myndigheter och deras ansvar

Myndighet	Beskrivning av övergripande ansvar	Föreskrifter och vägledningar i urval
Arbetsmiljöverket	Arbetsmiljöverket beslutar om föreskrifter för säkerhet och arbetsmiljö vid hantering och användning av kemiska bekämpningsmedel. Arbetsmiljöverket håller också regelbundet kurser för verksamhetsutövare.	Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 1998:6) om bekämpningsmedel
Havs- och vattenmyndigheten	Havs- och vattenmyndigheten är förvaltningsmyndighet på miljöområdet för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav. Myndigheten ska i samråd med Naturvårdsverket fördela medel för miljöövervakning samt beskriva och analysera miljötillståndet inom sitt ansvarsområde. Myndigheten ska vidare samordna vattenmyndigheternas arbete och får meddela föreskrifter om vattenförvaltningen avseende ytvatten. Det inkluderar att följa utvecklingen av arbetet på EU-nivå med direktiv 2008/105/EG om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område (det s.k. prioämnesdirektivet) samt att ta fram bedömningsgrunder för särskilt förorenande ämnen i vattenmiljön. Vidare har Havs- och vattenmyndigheten det centrala ansvaret för vattenskyddsområden och det centrala vägledningsansvaret för områdesskydd som syftar till bevarandet av havs- eller vattenmiljöer eller grundvatten.	Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter HVMFS 2017:20 om kartläggning och analys av ytvatten enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2019:25) Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om övervakning om ytvatten (HVMFS 2015: 26) Vägledning om inrättande och förvaltning av vattenskyddsområden, rapport 2021:4
Jordbruksverket	Jordbruksverket ansvarar för utbildning och tillståndsgivning som krävs för yrkesmässig användning av växtskyddsmedel. Jordbruksverket ansvarar även för tillsynsvägledning för användning av växtskyddsmedel inom jordbruks- och trädgårdsnäringen. Jordbruksverket beslutar om föreskrifter som rör behörighet att använda växtskyddsmedel, integrerat växtskydd, krav på dokumentation (sprutjournal) samt obligatoriska funktionstest av sprututrustning. Inom Jordbruksverkets organisation finns regionala växtskyddscentraler som förser rådgivare och odlare med kunskapsunderlag	Statens Jordbruksverk föreskrifter (2014:35) om behörighet att använda växtskyddsmedel Statens Jordbruksverks föreskrifter (SJFS 2015:49) om dokumentationskrav för yrkesmässiga användare av växtskyddsmedel Statens Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (2014:42) om integrerat växtskydd Statens Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2016:23) om översyn, funktionstest och godkännande av utrustning för yrkesmässig spridning av växtskyddsmedel

Tillstånd till användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområde

	<p>och råd för att behovsanpassa och minska riskerna med kemisk bekämpning.</p> <p>Jordbruksverket deltar i projekt som Greppa näringen och Säkert växtskydd som syftar till att genom informationsspridning och rådgivning minska förekomsten av rester av växtskyddsmedel i miljön.</p>	
Kemikalieinspektionen	<p>Kemikalieinspektionen prövar ansökningar om tillstånd att få sälja och använda bekämpningsmedel, s.k. produktgodkännande enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden. I samband med ett produktgodkännande meddelas de villkor som ska gälla vid medlets användning. Alla godkända bekämpningsmedel finns införda i en databas kallad bekämpningsmedelsregistret.</p> <p>Kemikalieinspektionen ansvarar för operativ tillsyn av primärleverantörer av bekämpningsmedel samt tillsynsvägledning mot landets kommuner när det gäller kontroll av distributörer av bekämpningsmedel.</p> <p>Kemikalieinspektionen ansvarar för att informera, stödja och samverka med företag, myndigheter och andra berörda om bekämpningsmedel. Myndigheten sammanställer årlig statistik över försålda kvantiteter av bekämpningsmedel.</p>	<p>Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2022:3) om bekämpningsmedel</p>
Kommunerna	<p>Kommunernas miljöinspektörer ansvarar huvudsakligen för tillsynen över användningen av bekämpningsmedel. Kommunen får besluta om att inrätta vattenskyddsområden och meddela föreskrifter för dessa med stöd av 7 kap. 21 och 22 §§ miljöbalken samt meddela dispens och pröva ansökningar om tillstånd från sådana vattenskydds föreskrifter.</p> <p>Dessutom är den kommunala nämnd som fullgör kommunens uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet prövningsmyndighet för ansökningar om tillstånd enligt 6 kap. 1 § NFS 2015:2. Kommunen är även tillsynsmyndighet över de vattenskyddsområden som kommunen har inrättat samt över de vattenskyddsområden där länsstyrelsen har överlåtit den operativa tillsynen till kommunen. Den operativa tillsynen utförs av miljö- och hälsoskyddsnämnden eller motsvarande, i respektive kommun.</p>	

Tillstånd till användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområde

<p>Livsmedelsverket</p>	<p>Livsmedelsverket ingår i det EU-gemensamma övervakningsprogrammet för kontroll av resthalter av växtskyddsmedel i mat.</p> <p>Livsmedelsverket utfärdar också föreskrifter vad gäller krav på produktion och tillhandahållande av dricksvatten. I Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten finns krav att producenter och tillhandahållare av dricksvatten ska undersöka förekomsten av bekämpningsmedel. I föreskrifterna finns gränsvärden för förekomst av bekämpningsmedel i färdigt dricksvatten. Gränsvärdet för enskilda bekämpningsmedel är 0,1 µg/l och för totalhalt 0,5 µg/l. För vissa ämnen tillämpas gränsvärdet 0,030 µg/l (aldrin, dieldrin, heptaklor och heptaklorepoxid).</p>	<p>Livsmedelsverkets föreskrift (SLVFS 2001:30) om dricksvatten</p>
<p>Länsstyrelserna</p>	<p>Länsstyrelserna utbildar lantbrukare, yrkesmässiga odlare av trädgårdsgrödor med flera i användning av växtskyddsmedel och utfärdar kunskapsbevis respektive tillstånd att använda växtskyddsmedel klass 2L och 1L. Länsstyrelsen har bemyndigande att besluta om vattenskyddsområden och meddela föreskrifter för dessa med stöd av 7 kap. 21 och 22 §§ miljöbalken samt meddela dispens och pröva ansökningar om tillstånd från sådana vattenskyddsföreskrifter. Länsstyrelsen är även tillsynsmyndighet för de vattenskyddsområden som länsstyrelsen har beslutat om under förutsättning att de inte delegerat ansvaret till kommunen. Länsstyrelsen har ett ansvar för tillsynsvägledning inom länet.</p>	
<p>Naturvårdsverket</p>	<p>Naturvårdsverket utfärdar föreskrifter om spridning av växtskyddsmedel i den yttre miljön och har ett vägledande ansvar för tillsyn enligt miljöbalken. Enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) har Naturvårdsverket tillsynsvägledningsansvar för all annan yrkesmässig användning av växtskyddsmedel än den inom jordbruket och trädgårdsområdet. Det innebär ett tillsynsvägledande ansvar för den användning av växtskyddsmedel som sker på till exempel golfbanor och banvallar.</p>	<p>Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:3) om spridning av vissa biocidprodukter</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2001:6) om träskyddsbehandling genom tryck- eller vakuumimpregnering</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2001:7) om träskyddsbehandling genom dopning mot mögel - och blånadsangrepp</p>
<p>SGU</p>	<p>SGU föreskriver om övervakning, statusklassificering och miljö kvalitetsnormer för grundvatten. SGU är också utförare av den</p>	<p>SGUs föreskrifter (SGUFS 2013:2) om miljö kvalitetsnormer och statusklassificering för grundvatten</p>

	nationella miljöövervakningen av grundvatten samt är nationell datavärd för grundvatten och miljögifter.	
Skogsstyrelsen	Skogsstyrelsen ansvarar för tillsynsvägledning för frågor som rör skogsbruket samt beslutar om föreskrifter om tillämpningen av vissa bestämmelser i bekämpningsmedelsförordningen om användning av växtskyddsmedel inom skogsbruket	Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om användning av växtskyddsmedel på skogsmark, SKSFS 2016:2

3 Syfte och målgrupp

Denna vägledning syftar till att

- bidra till ett effektivt skydd av grund- och ytvattenresurser som används som dricksvattentäkter
- beskriva regelverket med krav på tillståndsplikt för användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden.

Vägledningen tar upp vad som i normalfallet bör ingå i en ansökan, ger tips och råd om prövningsmyndighetens handläggning samt beskriver hur ett beslut kan utformas med avseende på tillståndets längd, omfattning och typiska villkorsformuleringar.

Målgrupp för vägledningen är i första hand de myndigheter som prövar ansökan om tillstånd för användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden men också andra berörda som till exempel lantbrukare och rådgivare vad gäller utformning av en tillståndsansökan.

4 Avgränsningar

Denna vägledning behandlar frågeställningar som uppkommer i samband med prövning av tillstånd till användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden. Tyngdpunkten ligger på frågeställningar som uppkommer vid användning av kemiska växtskyddsmedel inom jordbruks- och trädgårdsektorn och ger förslag på hur riskbedömningen i ärendet kan genomföras. Innehållet är bredare jämfört med den tidigare vägledningen från 2016.

När det gäller hantering av biocidprodukter hänvisas fortsatt till de generella bestämmelser som gäller för biocidprodukter, däribland Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:3) om spridning av vissa biocidprodukter och Naturvårdsverkets vägledning till dessa föreskrifter.

5 Beskrivning av områdesskyddet vattenskyddsområde

Ett vattenskyddsområde är ett formellt områdesskydd som fastställs med stöd av miljöbalken.

Enligt 7 kap. 21 § miljöbalken får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som vattenskyddsområde till skydd för en grund- eller ytvattentillgång som utnyttjas eller kan antas komma att utnyttjas för vattentäkt. Av 7 kap. 22 § miljöbalken framgår att länsstyrelse eller kommun ska meddela sådana föreskrifter om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter som behövs för att tillgodose syftet med området. Enligt 7 kap. 25 § miljöbalken får de inskränkningar som meddelas inom området inte gå längre än vad som behövs för att uppnå syftet med områdesskyddet.

De inskränkningar som meddelas inom ett vattenskyddsområde sker i regel i form av förbud eller krav på särskilt tillstånd. Vattenskyddsområden kan inrättas för att adressera en konstaterad negativ påverkan på råvattnet och begränsa pågående verksamheter eller markanvändning. Vattenskyddsområden kan också inrättas för att förebygga att en negativ påverkan på råvattnet uppstår. Vattenskyddsområdets förebyggande funktion är viktig i synnerhet för skyddet av grundvattenresurser med långsam omsättningstid och där svårigheterna är stora att sanera en förorening i efterhand.

Enligt förarbetena till aktuella bestämmelser bör vattenskyddsområdet med tillhörande bestämmelser vara så långtgående att råvattnet efter ett normalt reningsförfarande kan användas för sitt ändamål (prop. 1997/98:45 II s. 93 f). Det innebär att halterna av bekämpningsmedelsrester i råvattnet ska hållas nära noll så att det inte ska behöva installeras särskilda reningssteg i vattenverket för att avskilja bekämpningsmedelsrester vid produktion av dricksvatten.

5.1 Kvalitetskrav för dricksvatten

Gränsvärdet för enskilda bekämpningsmedel i dricksvatten är 0,10 µg/l och för totalhalt 0,50 µg/l. För vissa ämnen tillämpas gränsvärdet 0,030 µg/l (aldrin, dieldrin, heptaklor och heptakloreoxid). Gränsvärdena återfinns i Livsmedelverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten.

Gränsvärdena för bekämpningsmedel i dricksvatten bygger inte på hälsorisk utan baseras på uppfattningen att rester av bekämpningsmedel inte är acceptabla i dricksvatten. Halten fastställdes inom EU redan 1980 och baserades på vilka halter som laboratorerna då klarade att analysera². Sedan dess har emellertid analystekniken utvecklats och detektionsgränserna för de flesta substanserna har sänkts avsevärt. Livsmedelverket gör dock bedömningen att de angivna gränsvärdena säkerställer en god säkerhetsmarginal för skydd av människans hälsa.

² Rådets direktiv (80/778/EEG) av den 15 juli 1980 om kvalitén på vatten avsett att användas som dricksvatten, bilaga 1 avsnitt D, punkten 55

6 Regler för växtskyddsmedel

Nedanstående avsnitt avser att ge en kort överblick av lagstiftning på området. Avsnittet är ej uttömmande utan utgör endast ett urval av befintlig lagstiftning.

Sedan juni 2011 gäller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden (EU:s växtskyddsmedelsförordning).

I Europaparlamentets och rådets direktiv (2009/128/EG) om hållbar användning av bekämpningsmedel (bekämpningsmedelsdirektivet) regleras användningen av bekämpningsmedel. Direktivet som endast är tillämpligt på växtskyddsmedel började gälla i november 2011. Direktivet är tänkt att utgöra ett komplement till EU:s växtskyddsmedelsförordning eftersom även användningen har betydelse för risken för oönskad spridning av växtskyddsmedelsrester utanför målområdet. Ett viktigt syfte med direktivet är att minska de risker och konsekvenser som användningen av kemiska växtskyddsmedel innebär för människors hälsa och miljön. Direktivet syftar vidare till att undvika förorening av ytvatten och grundvatten samt att begränsa användningen av växtskyddsmedel i särskilt känsliga miljöer.

Till följd av EU:s regler inom området antog regeringen en ny förordning (2014:425) om bekämpningsmedel (bekämpningsmedelsförordningen), som började gälla den 15 juli 2014. Bekämpningsmedelsförordningen genomför tillsammans med en lång rad myndighetsföreskrifter bekämpningsmedelsdirektivet i svensk författning.

6.1 Den generella tillståndsplikten inom vattenskyddsområden

Naturvårdsverket har i bekämpningsmedelsförordningen getts bemyndigande att bl.a. besluta om närmare föreskrifter om skyddsavstånd och försiktighetsmått som vid hantering av växtskyddsmedel behövs för att skydda människors hälsa och miljön.

Med stöd av aktuella bemyndiganden meddelade Naturvårdsverket föreskrifter (*NFS 2015:2 om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel*). Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2015:2 innehåller bland annat bestämmelser om tillståndsplikt vid yrkesmässig användning av växtskyddsmedel inom vattentäktzon samt primär och sekundär skyddszon inom vattenskyddsområde.

6 kap. NFS 2015:2 Tillstånd för användning i vattenskyddsområde

1 § Det är förbjudet att utan särskilt tillstånd av den kommunala nämnden yrkesmässigt använda växtskyddsmedel utomhus inom de delar av ett vattenskyddsområde som betecknas som vattentäktzon, primär (inre) skyddszon och sekundär (yttre) skyddszon.

Om ett vattenskyddsområde inte har indelats i zoner gäller förbudet mot användning utan tillstånd enligt första stycket inom hela vattenskyddsområdet.

2 § Bestämmelsen i 1 § gäller inte vid användning som har karaktär av punktbehandling och som har en sådan begränsad omfattning att människors hälsa och miljön inte riskerar att skadas.

Bestämmelsen i 1 § gäller inte vattenskyddsområden som har inrättats efter den 1 januari 2018 eller vattenskyddsområden för vilka föreskrifter till skydd för området har ändrats efter den 1 januari 2018.

Enligt 2 kap. 36 § andra stycket förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel gäller bestämmelsen i 1 § inte för ett vattenskyddsområde eller de delar av ett vattenskyddsområde som omfattas av föreskrifter meddelade med stöd av 7 kap. 22 § miljöbalken med förbud mot användning av växtskyddsmedel.

6.2 Innebörden av den generella tillståndsplikten (6 kap. 1 § NFS 2015:2)

- Den generella tillståndsplikten i föreskriften gäller endast för växtskyddsmedel.
- En tillståndsprövning innebär att förutsättningarna för att lämna tillstånd alltid ska bedömas från fall till fall.
- Ett tillstånd kan förenas med villkor om skyddsåtgärder.
- Den generella tillståndsplikten för användning av växtskyddsmedel i vattenskyddsområden enligt NFS 2015:2 innebär ett förhållandevis grovt verktyg när det gäller bedömning av skyddsbehovet i enskilda vattenskyddsområden. I vissa fall kan den generella tillståndsplikten utgöra ett för lågt skydd inom vissa delar av vattenskyddsområden och då bör kommunen verka för att skyddsbehovet i stället tillgodoses genom införande av ett förbud mot användning av växtskyddsmedel i hela eller delar av vattenskyddsområdet.
- Den generella tillståndsplikten för användning av växtskyddsmedel i vattenskyddsområde enligt NFS 2015:2 gäller inte i vattenskyddsområden som har inrättats eller ändrats efter den 1 januari 2018. För vattenskyddsområden som inrättas eller ändras efter den 1 januari 2018 behöver alltså en bedömning på lokal nivå göras huruvida behov av tillståndsplikt för användning av växtskyddsmedel föreligger. Om slutsatsen blir att användningen av växtskyddsmedel behöver prövas i särskild ordning så måste bestämmelser införas i skyddsföreskrifterna för det aktuella vattenskyddsområdet. Denna reglering är i linje med målsättningen att användning av växtskyddsmedel på sikt endast bör regleras i vattenskyddsföreskrifter eftersom denna ordning leder till ett mer ändamålsenligt och behovsanpassat skydd för de vattentäkter som utnyttjas eller kommer att utnyttjas för dricksvattenförsörjning.
- Den generella tillståndsplikten gäller endast inom primär (inre) och sekundär (yttre) zon inom vattenskyddsområdet. Undantag från denna grundregel är om vattenskyddsområdet enbart består av en zon, då gäller den generella tillståndsplikten hela vattenskyddsområdet.

7 Handläggning av tillståndsärenden

Ett tillståndsärende kan initieras antingen med anledning av bestämmelser om tillståndsplikt i vattenskyddsföreskrifter enligt 7 kap. 22 § miljöbalken eller för vattenskyddsområden som inrättats före 2018 med anledning av den generella tillståndsplikten i 6 kap. 1 § NFS 2015:2. När en ansökan om tillstånd inkommer är det lämpligt att beakta följande:

- Om ett tillståndsärende ska prövas utifrån bestämmelser i vattenskyddsföreskrifter är det viktigt att vid handläggningen utgå från den avgränsning som har gjorts i vattenskyddsföreskrifterna. Exempelvis kan tillståndsplikten enligt vattenskyddsföreskrifter omfatta alla typer av bekämpningsmedel, d.v.s. både växtskyddsmedel och biocidprodukter. Vidare kan tillståndsplikt enligt vattenskyddsföreskrifter gälla även för icke yrkesmässig användning eller inomhus, och gäller då även vid användning i växthus. Det bör därför alltid kontrolleras hur tillståndsplikten har avgränsats i vattenskyddsföreskrifterna.
- Ofta förekommer att tillståndsplikten enligt vattenskyddsföreskrifter helt eller delvis överlappar den generella tillståndsplikten enligt 6 kap. 1 § NFS 2015:2. I de fallen gäller formellt att en tillståndsansökan ska prövas enligt båda regelverken. Det är i dessa lägen viktigt att uppmärksamma vilken myndighet som är skyldig att pröva tillstånd enligt lokala vattenskyddsföreskrifter då det kan vara annan myndighet än den kommunala nämnden. Eftersom båda regelverken gäller parallellt så kan det finnas tillfällen då regelverken innebär prövningar hos olika myndigheter. Detta bör dock undvikas om det finns förutsättningar att samordna prövningen.
- Om det i vattenskyddsföreskrifter har införts ett förbud mot användning av växtskyddsmedel gäller inte den generella tillståndsplikten. Det innebär att det inte är möjligt att med stöd av NFS 2015:2 ansöka om tillstånd för användning av växtskyddsmedel i delar av ett vattenskyddsområde där det råder förbud mot användning av bekämpningsmedel, vilket också framgår av 2 kap. 36 § andra stycket bekämpningsmedelsförordningen.

7.1 Myndighetens utredningsskyldighet

För att myndigheten ska kunna fatta ett välgrundat beslut krävs att verksamhetsutövaren redovisar tillräckliga uppgifter om hanteringen av växtskyddsmedel. Det är alltid verksamhetsutövarens ansvar att visa att användningen kan ske utan en oacceptabel risk för miljön, se 2 kap. 1 § miljöbalken.

Den som ansvarar för att beslutsunderlaget blir tillräckligt omfattande är dock alltid myndigheten. Det är alltså myndigheten som har utredningsansvaret och ska se till att nödvändigt underlag lämnas in.

Om en tillståndsansökan inte innehåller tillräckliga uppgifter för att det ska vara möjligt att fatta beslut så ska myndigheten peka på bristerna och ge sökanden möjlighet att komplettera ansökan, t.ex. genom att förelägga om kompletteringar. Visst stöd för vad som ska ingå i en ansökan kan myndigheten finna i 23 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd och i 7 kap. 1 § NFS 2015:2.

8 Ansökans innehåll – jordbruk- och trädgårdssektorn

En ansökan om tillstånd för användning av växtskyddsmedel i vattenskyddsområde bör minst innehålla de uppgifter som anges i 7 kap. § 1 i NFS 2015:2. Vilka uppgifter som behövs i det enskilda fallet kan variera och bestäms av prövningsmyndigheten efter en skälighetsavvägning.

7 kap. NFS 2015:2 Tillstånd och anmälan

1 § En ansökan om tillstånd att använda växtskyddsmedel enligt 2 kap. 40 § förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel eller en anmälan avseende annan användning av växtskyddsmedel än användning på skogsmark enligt 2 kap. 41 § förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel, ska innehålla

1. karta eller annan beskrivning av spridningsområdets läge och areal,
2. kontaktuppgifter till den som ska sprida växtskyddsmedel samt i förekommande fall till den för vars räkning spridningen ska ske,
3. syftet med spridningen,
4. växtskyddsmedlets namn och registreringsnummer med upplysning om verksamt ämne,
5. beskrivning av spridningsmetod,
6. dos som ska användas, och
7. beräknad tidpunkt eller tidsperiod för spridningen.

För att kunna göra en tillräckligt välgrundad riskbedömning krävs ofta ytterligare underlag. I många fall kan t.ex. beräkningar från MACRO-DB krävas. Det bör framhållas att det är den som har för avsikt att vidta en åtgärd som måste kunna visa att åtgärden kan vidtas utan en oacceptabel risk för människans hälsa eller miljön. Underlagen i en ansökan bör alltid utgå från kunskapskravet enligt 2 kap. 2 § miljöbalken. Uppgifter som i normalfallet behövs för att pröva en ansökan om tillstånd till användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden beskrivs i följande avsnitt.

I den uppdaterade versionen av MACRO-DB behöver inte längre en beräknad tidpunkt för spridningen anges i MACRO-DB simuleringen, istället anges grödans utvecklingsstadium vid behandlingstillfället. Utifrån grödans utvecklingsstadium simuleras vilken säsong (vår, sommar, höst) som spridningen är avsedd att genomföras. I de fall som ansökan rör användning inom verksamhet inom jordbruks- och trädgårdssektorn och ansökan grundar sig på simuleringar i MACRO-DB så bedömer Naturvårdsverket att angivande av grödans utvecklingsstadium i simuleringen är tillräcklig information för beräknad tidsperiod för spridningen.

8.1 Administrativa uppgifter

Nedan anges vilka administrativa uppgifter som i regel behöver lämnas i en ansökan om tillstånd.

Sökande	Det är verksamhetsutövare som nyttjar marken där man avser att sprida växtskyddsmedel som i regel bör ansöka om tillstånd. Vanligen är detta ett lantbruks- eller trädgårdsföretag om användningen avser jordbruksmark. Den som brukar jorden har normalt överblick och ansvar för hela driften och har därför också bäst kunskap om växtodlings-, jord- och markförhållanden samt förekomst av känsliga områden. Det är även ur ett rådighetsperspektiv ofta lämpligt att den som brukar jorden också är den som ansöker om tillstånd.
Uppgifter om sökanden	Uppgifter som behöver lämnas in är kontaktuppgifter samt uppgifter om organisationsnummer eller personnummer.
Uppgifter om den som avser att genomföra spridningen	<p>Det är inte ovanligt att den som lämnar in en ansökan om tillstånd är någon annan än den som genomför den praktiska spridningen. Enligt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2015:49) om dokumentationskrav för yrkesmässiga användare av växtskyddsmedel ska den som yrkesmässigt använder växtskyddsmedel dokumentera vem som sprider växtskyddsmedel på en viss plats.</p> <p>Om en ansökan görs för flera år, exempelvis för en hel växtföljd, kan det vara praktiskt svårigenomförbart att redan vid ansökningstillfället ange kontaktuppgifter till den som ska genomföra spridningen vid varje enskilt tillfälle eftersom det kan röra sig om flera olika utförare. I dessa fall bör det vara tillräckligt om sökanden kan lämna kontaktuppgifter till den som genomfört spridningen i efterhand på begäran från myndigheten.</p>

8.2 Uppgifter om vattenskyddsområdet och vattentäkten

Uppgifter om vattentäkten och dess tillrinningsområden bör kunna tillhandahållas av beslutsmyndigheten för vattenskyddsområdet alternativt av kommunen.

Tillrinningsområdet till intagspunkten	När simuleringar i MACRO-DB görs ska andelen åkermark i tillrinningsområdet anges, detta används för att bedöma utspädningen från vatten som kommer från omgivande, obehandlad mark. Det är hela tillrinningsområdet till intagspunkten som är relevant vilket inte behöver vara samma som vattenskyddsområdets utbredning. Andelen åkermark som ska anges vid simuleringen är alltså samma för alla sökande inom vattenskyddsområdet och det är lämpligt att kommunen anger vilken siffra de ska använda.
Vattentäkten	<p>Det är viktigt att veta om vattenskyddsområdet skyddar ett grundvattenmagasin, sjö eller vattendrag där dricksvattenproducenten hämtar råvattnet för dricksvattenproduktionen samt att ha en ungefärlig uppfattning om läget på intagspunkten.</p> <p>Exakta uppgifter om läget på intagspunkten är skyddsvärd information och förmodligen svårt att få del av från dricksvattenproducenten.</p>

8.3 Uppgifter om platsen

För att kunna bedöma risken för oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel på en viss plats krävs uppgifter om de skiften på vilka växtskyddsmedel ska användas. Nedan anges vilka uppgifter som i regel behöver lämnas in för att en ansökan om tillstånd ska kunna behandlas. Vilka uppgifter som behövs i det enskilda fallet kan variera och bestäms av prövningsmyndigheten efter en skälighetsavvägning.

Karta över brukningsenheten där platsen för lagring av växtskyddsmedlen och plats för påfyllning och rengöring markeras särskilt

Det är bra att ha uppgifter om platsen för lagring av medlen och hur de lagras, t.ex. i låst utrymme med möjlighet att torka upp ev. spill. Vidare behövs uppgifter om plats för påfyllning och rengöring som underlag för beslut under förutsättning att den platsen ligger inom vattenskyddsområdet.

I 5 kap. 1 § i NFS 2015:2 framgår att växtskyddsmedel som används i yrkesmässig spridning ska lagras i ett invallat utrymme eller invallad behållare med möjlighet till uppsamling av läckage eller spill. Bestämmelser för påfyllning och rengöring behandlas i 4 kap. i NFS 2015:2

Karta över aktuella skiften

Aktuella skiften bör markeras på karta och det bör anges inom vilken skyddszon i vattenskyddsområdet som skiftena är belägna.

Uppgifter om öppna vattenvägar

Inom vattenskyddsområden för ytvattentäkter är det viktigt att alla öppna vattenvägar såsom diken och småbäckar finns med på kartmaterialet. Även andra känsliga platser som enskilda brunnar bör markeras in på kartan.

Dräneringsförhållanden

Dräneringsförhållandena på en viss plats har stor betydelse för om rester av växtskyddsmedel sprids till grund- eller ytvatten.

Jordprofilens uppbyggnad

Jordprofilens uppbyggnad från markytan ned till djupare jordlager är av avgörande betydelse för risken för oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel. Jordprofilen kan grovt delas in i tre skikt som har betydelse för hur ett ämne rör sig genom marklagren.

Matjordslagret, den brukade delen av jordprofilen med störst biologisk aktivitet, återfinns från markytan ned till cirka 25–30 cm. Alven återfinns under matjorden och tjockleken varierar. Viss biologisk aktivitet samt rötter och maskgångar förekommer i alven. Alven återfinns grovt sett på nivån 30 cm till 2 m under markytan.

Modermaterialet, d.v.s. opåverkad mineraljord eller berggrund, återfinns under alven och ligger så djupt att den i stort sett är opåverkad av biologisk aktivitet.

Uppgifter om modermaterialet

Modermaterialet avgör vart överskottsvattnet tar vägen, alltså om risken för läckage av växtskyddsmedel främst är till yt- eller grundvatten. Enklast är att mata in de uppgifter som återfinns på jordartskartor från Sveriges geologiska undersökning (SGU) och som kostnadsfritt kan laddas ned från SGU:s hemsida. Det bör dock observeras att SGU:s jordartskartor generellt visar den ytliga jordarten vid ca 0,5 meters djup, och att det i närheten av till exempel isälvsavlagringar kan finnas en förhöjd sårbarhet. Om det råder oenighet mellan myndighet och verksamhetsutövare om sårbarheten på en viss plats och verksamhetsutövaren bedömer att förutsättningarna är mer gynnsamma än vad SGU:s jordartskartor indikerar är det verksamhetsutövaren som ska visa vilka

Uppgifter om matjordslagret och alven

förutsättningar som gäller på platsen genom en representativ jordprovtagning. Modermaterialet får sedan analyseras genom ett lämpligt antal jordprover på ett djup om 2 m under markytan. Vad som är ett lämpligt antal punkter varierar mellan olika platser, huvudsaken är att en representativ bild av området ges. Det bör poängteras att modermaterialet inte förändras över tid. Därför behöver inte en jordprovtagning av modermaterialet upprepas om den en gång genomförts.

Uppgifter om matjordens och alvens textur är viktiga. Texturen anger storleksfördelningen av de enskilda jordpartiklarna och har betydelse för jordens egenskaper när det gäller struktur, specifik yta, plasticitet, kohesion m.m. Texturen förklaras av det procentuella innehållet av ler, silt och sand. För svensk åkermark är det oftast samma textur i alven som i matjorden vilket gör att det räcker med provtagningar i matjorden för att få fram uppgifterna som behövs. Innehåll av ler, silt och sand förändras inte över tid och därför behöver en sådan provtagning inte upprepas om den en gång genomförts. Om inte provtagningar finns tillgängliga och det inte bedöms motiverat att begära in det kan kartmaterial så som Jordartshjälpen från CKB användas, men det finns relativt stora lokala avvikelser i det materialet så det är inte lika tillförlitligt som faktiska provtagningar på plats.

Även uppgifter om mullhalt i matjorden behöver tas fram.

Mullhalten förändras beroende på brukningsinriktning. Provtagning av matjordslagrets mullhalt behöver därför upprepas med en viss regelbundenhet.

Jordbruksverket har genom Markkarteringsrådet gett ut rekommendationer för hur en markkartering bör genomföras med avseende på regelbundenhet, lämpligt antal prov/ytenhet samt vilka analyser som standardmässigt bör genomföras.³

Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket anser att det är lämpligt att dessa rekommendationer följs med avseende på regelbundenhet och provtäthet.

8.4 Uppgifter om växtskyddsmedel och användning

För att kunna genomföra en bedömning av behovet av att använda växtskyddsmedel behövs uppgifter om användningen och val av växtskyddsmedel. Vidare behövs uppgifter om hur verksamhetsutövaren har beaktat principerna om integrerat växtskydd och produktvalsprincipen enligt vad som anges i 2 kap. 31–34 §§ bekämpningsmedelsförordningen samt Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (2014:42) om integrerat växtskydd. I sammanhanget är det även viktigt att den som använder växtskyddsmedel har kännedom om 2 kap. 35 a § bekämpningsmedelsförordningen. Enligt 2 kap. 35 a § bekämpningsmedelsförordningen ska den som sprider flera växtskyddsmedel som innehåller ett och samma verksamma ämne på en och samma yta ska, så långt det är möjligt, se till att spridningen av medlen inte överskrider de villkor för dosering och antal behandlingar som gäller för ett enskilt av dessa växtskyddsmedel. Syftet med paragrafen är att hantera den risk för överdosering som uppstår vid användning av olika växtskyddsmedel som innehåller samma verksamma ämnen, för mer information se vidare i Jordbruksverkets vägledning⁴. Nedan anges vilka

³ Markkarteringsrådets rekommendationer för Markkartering av åkermark, Jordbruksinformation 19

⁴ [Kemisk ogräsbekämpning 2022 \(jordbruksverket.se\)](https://www.jordbruksverket.se/kemisk-ograsbekampning-2022)

uppgifter som i regel behöver anges om växtskyddsmedel och planerad användning. Vilka uppgifter som behövs i det enskilda fallet kan variera och bestäms av prövningsmyndigheten efter en skälighetsavvägning.

Principerna om integrerat växtskydd och produktvalsprincipen

I 2 kap. 31 § bekämpningsmedelsförordningen anges att principerna om integrerat växtskydd ska följas vid användning av växtskyddsmedel. Jordbruksverket har utfärdat föreskrifter och allmänna råd (2014:42) som närmare anger hur principerna om integrerat växtskydd ska tillämpas.

Vidare finns i 2 kap. 33 och 34 §§ bekämpningsmedelsförordningen bestämmelser om metod- och produktval när det gäller växtskyddsmedel.

Föreskrifterna om integrerat växtskydd ska tillämpas vid all yrkesmässig användning av växtskyddsmedel och innebär bl.a. att den som överväger att använda växtskyddsmedel i första hand ska använda förebyggande metoder för att hålla tillbaka skadegörare, ogräs och övrigt som kan motivera en växtskyddsåtgärd. Vidare ska icke-kemiska bekämpningsmetoder alltid användas i första hand.

I ansökan bör anges på vilket sätt principerna om integrerat växtskydd har beaktats. Beskrivningen kan hållas på en övergripande nivå. Ett sätt att redovisa detta är att beskriva den växtföljd som verksamhetsutövaren planerar att använda sig av. Vidare bör i förekommande fall framgå hur den planerade användningen förhåller sig till kraven på metod- och produktval enligt bekämpningsmedelsförordningen.

Vilket växtskyddsmedel som ska användas

Växtskyddsmedlets namn och registreringsnummer bör anges med upplysning om verksamt ämne.

Dos

Vilken dos som används vid en behandling är av stor betydelse för vilken koncentration som kan uppkomma i grund- eller ytvatten. Om ansökan avser användning av olika växtskyddsmedel som innehåller samma verksamma ämne bör information anges som visar hur sökande avser att ta hänsyn till 2 kap. 35 a § bekämpningsmedelsförordningen vid användning av växtskyddsmedel.

Spridningsutrustning

Det bör framgå av ansökan vilken spridningsutrustning som avses att användas för behandlingen.

Gröda

Den eller de grödor som bekämpningen avser bör anges i ansökan.

Frekvens för återkommande behandlingar

Hur ofta ett område planeras att behandlas med ett växtskyddsmedel bör anges eftersom det har stor betydelse för vilken koncentration som kan uppkomma i vattenresursen.

8.4.1 Tillstånd för aktiv substans eller preparat

Utgångspunkten i bestämmelserna om användning av växtskyddsmedel är att det är användningen av själva produkterna som regleras. Det är inom ramarna för EU:s växtskyddsförordning 1107/2009 som verksamma ämnen regleras genom de krav som ställs på riskbedömning och godkännande för att dessa ska få ingå i växtskyddsmedel, som i sin tur riskbedöms och godkänns för att få användas inom EU. Olika växtskyddsmedel kan innehålla

samma verksamma ämnen men i olika halter och i kombination med andra verksamma ämnen eller tillsatsämnen. Det kan leda till att klassificering, märkning och användarvillkor (t.ex. antal behandlingar per år) kan skilja sig åt mellan olika växtskyddsmedel även om de innehåller samma verksamma ämne.

I 6 kap. 1 § NFS 2015:2 är det användning av växtskyddsmedel som omfattas av bestämmelsen om tillståndsplikt inom vattenskyddsområden, inte användning av verksamma ämnen. Utgångspunkten är att det vid beslut om tillstånd bör framgå vilka växtskyddsmedel beslutet gäller med uppgifter om växtskyddsmedlens namn och registreringsnummer. Om en verksamhet vill ha möjligheten att välja mellan olika preparat kan de söka tillstånd för flera växtskyddsmedel men välja att inte använda samtliga växtskyddsmedel som tillståndet omfattar.

8.4.2 Ämnen med begränsad risk

Enligt NFS 2015:2 är det förbjudet utan särskilt tillstånd av den kommunala nämnden att yrkesmässigt använda växtskyddsmedel inom vattenskyddsområde. Föreskrifterna gäller för växtskyddsmedel enligt definitionen i EU:s växtskyddsmedelförordning (EG) nr 1107/2009 vilket innebär att bekämpningsmedel som innehåller nematoder, insekter och spindeldjur inte omfattas. Detsamma gäller för så kallade allmänkemikalier för växtskyddsändamål, Jordbruksverket publicerar årligen en lista över allmänkemikalier⁵.

Växtskyddsmedel innehållande ämnen med begränsad risk behöver dock ha tillstånd enligt NFS 2015:2, exempel på ämnen med begränsad risk är ättiksyra, pelargonsyra och järn(III)fosfat.

De ämnen som innebär en begränsad risk finns förtecknade i två olika lagtexter:

- Verksamma ämnen som godkänts som ämnen med låg risk i enlighet med artikel 22 i växtskyddsmedelförordningen (EG) nr 1107/2009 och som finns upptagna i avsnitt D av bilagan till förordningen (EU) nr 540/2011.
- Verksamma ämnen som förtecknas i bilaga 1 till KIFS 2022:3. De flesta av dessa är ämnen som EU-kommissionen bedömer kan bli godkända som lågriskämnen i framtiden.

Ämnena som har förtecknats i ovanstående lagtexter är ämnen som genomgått en bedömning och som anses vara ämnen med en begränsad risk för människors hälsa och miljön. Även om dessa ämnen har en begränsad risk kan en påverkan på vattentäkten inte helt uteslutas och det är därför viktigt att kommunen får vetskap om användningen. Ytterligare en anledning till att tillstånd behövs även för ämnen med begränsad risk är att kommunen behöver ha kännedom om vilka preparat som används inom vattenskyddsområdet, t.ex. för att kunna analysera de substanser som används inom vattenskyddsområdet och därigenom kunna följa om ämnena återfinns i dricksvattnet. Uppgifter om användning av växtskyddsmedel inom ett vattenskyddsområde kan samlas in genom att ställa krav på villkor om uppföljning, se vidare under avsnitt 11.4.9.

För flera av ämnena med låg risk finns inte möjligheten att använda MACRO-DB. Detta beror på att MACRO-DB är utvecklat för organiska kemiska substanser och bygger på att ämnet har en känd halveringstid och bindningsstyrka till marken. Metaller, fosfater och andra oorganiska ämnen kan inte simuleras eftersom de inte har någon halveringstid. Andra ämnen, så som t.ex.

⁵ [Allmänkemikalier 2022 - Jordbruksverket](#)

ättiksyra bryts ner mycket snabbt och det finns inga relevanta metaboliter att simulera. Många lågriskämnen är mikroorganismer vilka inte beter sig som enskilda substanser med en halveringstid och bindningsstyrka och kan därför inte heller simuleras.

8.4.3 Underlag från simuleringar av modellverktyg

Att bifoga underlag från simuleringar i modellverktyg är framför allt relevant när det diffusa läckaget av användningen utgör en betydande del av verksamhetens omgivningspåverkan. Diffusa källor är läckage från de ytor som behandlas medan punktkällor är platser där ett större läckage tillfälligtvis kan uppstå till följd av ett särskilt moment i hanteringen, t.ex. spill vid påfyllning eller rengöring av spridningsutrustningen eller till följd av ett okontrollerat utsläpp vid en olycka. Både diffusa och punktvisa källor bör bedömas i tillståndsprövningen. Om de diffusa källorna inte är obetydliga och det finns förutsättningar att beräkna det diffusa läckaget med hjälp av modellberäkningar så bör detta också vara en del av beslutsunderlaget i en tillståndsansökan. Detta är framför allt fallet när större arealer behandlas med växtskyddsmedel som t.ex. inom jordbruks- och trädgårdssektorn eller vid behandling av golfbanor.

Resultat från modellsimuleringar	Ett flertal kommuner som valt att använda sig av verktyg för modellsimuleringar (t.ex. MACRO-DB) i sin handläggning väljer att begära in färdiga simuleringar från sökanden. Detta är i enlighet med kravet att det är verksamhetsutövaren som har bevisbördan att visa att verksamheten kan bedrivas utan risk för påverkan på vattentäkten. I dessa fall måste även de bakgrundsdata som ligger till grund för beräkningarna alltid anges tillsammans med de färdiga resultaten för att möjliggöra kontroller t.ex. genom stickprov.
---	--

9 Riskbedömning för verksamhet inom jordbruks- och trädgårdssektorn

Utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden är reglerad genom EU:s växtskyddsmedelsförordning (förordning nr 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden). Kemikalieinspektionen godkänner vilka produkter som får användas i Sverige. Vid bedömning av risken för oavsiktligt läckage till yt- och grundvatten simuleras ett antal olika rimliga "värstafalls-scenarier", d.v.s. kombinationen av markförhållanden och klimat i scenarierna ska motsvara 90:e percentilen för svenska förhållanden. Detta innebär emellertid också att det på 10 % av arealen kan finnas en risk för läckage i högre halter än beräknat. I nuläget finns inte kunskap eller metoder för att på en generell nivå kunna identifiera de områden där risken för läckage är förhöjd. Det är därför motiverat med platsspecifika riskbedömningar inom vattenskyddsområden där ett högre läckage kan få särskilt allvarliga konsekvenser.

I Kemikalieinspektionens prövning för utsläppande på marknaden så jämförs de beräknade halterna för grundvatten med 0,1 µg/l, vilket motsvarar gränsvärdet för dricksvatten för enskilda ämnen i bekämpningsmedel enligt Livsmedelsverkets föreskrifter. För ytvatten jämförs däremot halterna med nivåer som inte bedöms ge någon påverkan på vattenlevande organismer. Dessa nivåer kan variera kraftigt mellan olika verksamma ämnen och det finns en teoretisk möjlighet att

produkter godkänns som riskerar att läcka ut i halter över 0,10 µg/l förutsatt att de inte är särskilt giftiga för vattenlevande organismer.

Idag finns möjligheter att göra mer detaljerade platsspecifika bedömningar av risken för oavsiktligt läckage av ett växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden. Risken för spridning till omgivningen styrs av många olika faktorer. Växtskyddsmedlets egenskaper är den viktigaste faktorn men även klimat- och markförhållanden på den aktuella platsen är av stor betydelse liksom dos, frekvens och tidpunkt när växtskyddsmedlet används.

9.1 Beslutsstödet MACRO-DB

För att det ska vara möjligt att verkligen kunna bedöma den förhöjda risken för oavsiktligt diffust läckage av ett växtskyddsmedel på en viss plats är det idag i princip nödvändigt att göra modellberäkningar där hänsyn också tas till geologiska och hydrologiska förutsättningar på den aktuella platsen. Detta kan ske med hjälp av verktyg för modellsimuleringar. Ett vanligt förekommande verktyg är beslutsstödet MACRO-DB. Modellen är främst anpassad för beräkning av läckage vid användning av växtskyddsmedel på jordbruksmark och i trädgårdsodling.

MACRO-modellen är en grundmodell som generaliserar kunskaper om de processer som styr spridningen av kemiska bekämpningsmedel i miljön. Utifrån MACRO-modellen har olika riskbedömningsverktyg utvecklats bl.a. följande:

- MACRO in FOCUS som används vid riskbedömning vid registrering av kemiska bekämpningsmedel i Sverige och inom EU.
- MACRO-DB som används vid tillståndsprövning och rådgivning på fält- och gårdsnivå.

I dagsläget är MACRO-DB det enda verktyg för modellsimulering som kostnadsfritt kan användas av verksamhetsutövare och av landets kommuner för att göra kvalificerade bedömningar av risken för oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel på en viss plats. Med tiden kan det tänkas att fler verktyg kommer att utvecklas. Eftersom det idag inte finns något annat lika tillgängligt verktyg för att bedöma risken än MACRO-DB fokuserar vägledningen till stora delar på vilka uppgifter som behöver inhämtas för att beräkningar i MACRO-DB ska kunna genomföras eller granskas. De data som modellen behöver är just de variabler som skiljer sig mellan olika platser och som därmed avgör risken för läckage av växtskyddsmedel på en viss plats.

9.2 Beräkningar i MACRO-DB

MACRO-DB simulerar risken för läckage av växtskyddsmedel till grundvatten och ytvatten. Simuleringar kan göras i två steg, vilka översiktligt beskrivs i texten nedan. Åtkomst till verktyget sker via hemsidan för SLU Centrum för kemiska bekämpningsmedel i miljön (CKB). Beskrivningen hålls på en översiktlig nivå. För ytterligare information hänvisas till CKB:s hemsida där det finns detaljerade anvisningar om verktyget och hur det används.

MACRO-DB 5.0 utgörs av en metamodell av MACRO-DB 4.2 och baseras på 583 200 förkörda simuleringar. De scenarier som simulerats är en kombination av:

- 150 hypotetiska substanser; (varierande halveringstid (DT_{50}), adsorptionsstyrka (K_{oc}) och frendlich koefficienter)
- 72 jordarter (kombination av modermaterial, textur och mullhalt)

- 18 klimatzoner (en viss sammanslagning i Norrland)
- 3 besprutningssäsonger (vår, sommar, höst)

För bedömningen av risken för transport av växtskyddsmedel till grundvatten redovisas en medelkoncentration vid botten på den simulerade profilen (2 m djup). Förluster till ytvatten simuleras som en medelkoncentration i dräneringsröret ut från åkerkanten.

De simulerade koncentrationerna baseras på antagandet att hela tillrinningsområdet behandlas med växtskyddsmedlet på det sätt som har angivits i MACRO-DB. Eftersom det ytterst sällan förekommer att en produkt används på hela arealen som dränerar till en vattentäkt görs en enkel spädningsberäkning där hänsyn tas till andel åkermark i tillrinningsområdet och behandlingsfrekvensen. **Observera att ett vattenskyddsområde ofta är mindre än tillrinningsområdet och att uppgifter om tillrinningsområdets storlek får tas fram i särskild ordning. Kommunen bör kunna bistå med att tillhandahålla dessa uppgifter.** Resultatet som fås efter spädningsberäkningen är en simulerad medelkoncentration i vattentäkten.

Eftersom beräkningen utgår från att all åkermark behandlas finns i regel en säkerhetsmarginal även i detta resultat. Detta eftersom det inte är så vanligt att all åkermark behandlas med samma växtskyddsmedel eller verksamma ämne.

9.2.1 Steg 1

Steg 1 utgörs av en enkel riskbedömning som motsvarar "värstafalls-scenario". Användaren anger aktiv substans, dos, hur ofta medlet ska användas (t.ex. varje år, vartannat år, vart tredje o.s.v.), gröda, grödans utveckling vid behandling, klimatzon, andel åkermark i tillrinningsområdet samt om spridning ska utföras vid ytvattentäkt eller grundvattentäkt.

Verktuget testar den angivna behandlingen mot alla olika markförhållanden som simulerats i förväg i metamodellen MACRO-DB 5.0. Ett besked ges i svarsrutan direkt i webbfönstret med den koncentration som kan uppkomma i grund- eller ytvattentäkten vid angiven behandling för de markegenskaper som ger störst läckage. Det är alltså den högsta koncentrationen som kan uppkomma med de scenarier som har simulerats som anges. Värdet jämförs med 0,1 µg/l. Är koncentrationen lägre kan den ansökta behandlingen tillåtas, under förutsättning att det inte finns andra försvårande omständigheter som talar emot att tillstånd ska kunna ges. Överskrider eller tangerar värdet 0,1 µg/l uppmanas den sökande att gå vidare till steg 2.

Tillvägagångssätt vid bekämpningsprogram som bygger på upprepade behandlingar

För vissa grödor och skadegörare används så kallade bekämpningsprogram som bygger på flera återkommande behandlingar inom vissa tidsintervall. Om detta är aktuellt så behöver risken beräknas på ett särskilt sätt för att ge ett rättvisande resultat.

Om produkten kommer användas flera gånger under säsongen görs separata körningar med MACRO-DB för varje användning (olika resultat förväntas om utvecklingsstadiet för grödan ändras). Användaren ska summera de i svarsrutan angivna koncentrationerna för att sedan jämföra mot 0,1 µg/l.

9.2.2 Steg 2

Steg 2 genomförs alltså om resultatet från steg 1 visar att det kan finnas tillfällen då växtskyddsmedlet kan transporteras till grund- och ytvatten i halter som överskrider 0,1 µg/l. Steg

2 innebär mer realistiska beräkningar med MACRO-DB under de förutsättningar som råder i aktuellt område baserat på tillgänglig information om markförhållanden.

Användaren av modellverktyget definierar en simulering genom att göra samma val som för steg 1 (aktiv substans, dos, hur ofta produkten används, gröda, grödans utveckling vid behandling, klimatzon, andel åkermark i tillrinningsområdet samt om spridning ska utföras vid ytvattentäkt eller grundvattentäkt) och därtill ange modermaterial, texturklass, mullhaltsklass och dräneringsförhållanden. Utifrån de val som användaren gör visas resultatet i form av en koncentration från relevant förkörd simulering direkt i webbfönstret. Värdet jämförs med 0,1 µg/l.

9.2.3 Hur kan resultatet från MACRO-DB användas?

MACRO-DB simulerar transport av bekämpningsmedel från normal användning och beräknar ett diffust utsläpp av växtskyddsmedel från de ytor som behandlas och jämför resultatet med gränsvärdet för dricksvatten (0,1 µg/l). Även om gränsvärdet inte formellt gäller råvattnet så är det relevant att beakta vid tillståndsprövningen inom vattenskyddsområdet eftersom hela syftet med vattenskyddsområdet är att bibehålla ett råvatten av så god kvalitet att ett hälsosamt och rent dricksvatten kan produceras på ett kostnadseffektivt sätt. Finns det risk för att gränsvärdet överskrids så bör därför inte tillstånd till verksamheten lämnas.

Livsmedelsverket anger också att totalhalten av bekämpningsmedel i dricksvatten inte får överskrida 0,5 µg/l. Simuleringar med MACRO-DB görs för en enskild substans i taget och relaterar därför bara till gränsvärdet 0,1 µg/l. Om de simulerade halterna för alla ansökta medel i tillrinningsområdet summeras kan den simulerade totalhalten hamna högre än 0,5 µg/l. Baserat på miljöövervakningsdata verkar det dock sällan vara så att totalhalten överskrider 0,5 µg/l om inte samtidigt något enskilt ämne överskrider 0,1 µg/l. Detta gör att simuleringar av enskilda ämnen med MACRO-DB anses vara tillräckligt skyddande för vattentäkterna.

Resultat från MACRO-DB vid tillståndsprövning

Resultat från steg 1

När resultatet från simuleringarna i steg 1 visar att den högsta koncentrationen som, baserat på de förkörda simuleringarna i metamodeln, kan transporteras till grundvatten eller ytvatten är lägre än 0,1 µg/l och det inte finns några andra försvårande omständigheter bör tillstånd kunna ges i kombination med de villkor som behövs i det enskilda fallet.

Resultat från steg 2

Om resultaten från simuleringarna i steg 1 istället visar att det kan finnas tillfällen då produkten kan transporteras till grundvatten eller ytvatten i halter över 0,1 µg/l bör man gå vidare till steg 2 och göra beräkningar utifrån de omständigheter som föreligger på platsen.

9.2.4 Rimlighetsavvägningar i enskilda fall

Det kan finnas omständigheter som inte beaktas i modellsimuleringen i MACRO-DB som utvisar att risken i själva verket är betydligt lägre än vad resultaten från MACRO-DB visar. I dessa fall bör prövningsmyndigheten göra en rimlighetsbedömning av beräkningsresultat utifrån övriga omständigheter.

Vad gäller det grundläggande antagandet att behandlingen sker likartat på all jordbruksmark inom tillrinningsområdet så kan detta ibland vara orealistiskt. Det kan t.ex. gälla vissa fall av

specialodlingar som bedrivs på mycket små arealer inom vattenskyddsområdet. I dessa fall bör istället en beräkning göras för den areal som mer realistiskt kan tänkas behandlas på samma sätt.

Vad gäller ytvatten så är det viktigt att beakta att modellen beräknar belastningen till vattentäkten. För ytvattentäkter sker också en spädning i själva vattenmagasinet. Detta är framför allt viktigt att beakta om vattentäkten utgör en sjö och en inte obetydlig andel av avrinningsområdet utgörs av vatten.

Modellen beräknar ett diffust läckage som sker över tid och utgör en belastning på vattentäkten. Vattentäktens omsättningstid är därför också av betydelse för den koncentration som slutligen kan uppstå i vattenmagasinet.

9.2.5 Faktorer som inte beaktas i beräkningar med MACRO-DB

Beräkningsresultaten som erhålls med MACRO-DB måste även bedömas i förhållande till andra omständigheter. Bland annat finns det en del faktorer som inte inkluderas i modellen.

- Spridningsvägarna vindavdrift, ytavrinning, erosion samt partikelbunden transport genom dräneringsrören är inte inkluderade i verktyget. Detta har betydelse för spridning till ytvatten men inte till grundvatten. Kompletterande skyddsåtgärder kan behöva vidtas för att minimera risken för oavsiktligt läckage via dessa transportvägar.
- MACRO-DB har utvecklats med antagandet att ingen nedbrytningsprodukt kommer läcka till grund- eller ytvatten i högre koncentrationer än modersubstansen. Detta är en förenkling av verkligheten och bedöms gälla i de flesta fall. Om det verksamma ämnet har en halveringstid på två dagar eller mindre så simuleras en relevant metabolit istället för modersubstansen.

Särskilt om glyfosat

MACRO-DB kan inte användas för att bedöma risken för spridning av glyfosat till ytvatten. Det finns heller ingen annan metod för att modellera risken för hur detta ämne sprids till ytvatten. Däremot fungerar modellen på ett tillförlitligt sätt för att bedöma risken för spridning till grundvatten.

Glyfosat är det enskilda ämne som säljs mest i Sverige. Glyfosat och dess nedbrytningsprodukt AMPA är ämnen som uppmäts i halter över 0,10 µg/l i ytvatten. Emellertid har fynd i koncentrationer över 0,10 µg/l hittills endast gjorts i mindre vattendrag i jordbruksintensiva områden och inte i någon dricksvattentäkt.

Oavsiktligt läckage till ytvatten sker främst genom snabba spridningsvägar såsom flöden i makroporer till dräneringsrör, vindavdrift samt via erosion och ytavrinning. Naturliga skyddsmekanismer för ytvatten utgörs främst av utspädning och omsättning, men också av nedbrytning och fastläggning i sediment. För en ytvattentäkt är därför avståndet mellan platsen för spridning av växtskyddsmedel och platsen för intag av råvatten av stor betydelse för riskbilden.

Eftersom vi inte har kunskap om hur spridningen av glyfosat till ytvatten effektivt kan begränsas bör försiktighetsprincipen tillämpas vilket innebär att den tillståndsgivande myndigheten bör vara restriktiv med att medge tillstånd till användning av glyfosat inom primär skyddszon när det gäller vattenskyddsområden för ytvattentäkter.

10 Användning av växtskyddsmedel på annan mark än jordbruksmark

Ett tillståndsärende kan avse användning av växtskyddsmedel på andra områden än jordbruksmark och i trädgårdsodling. Det kan t.ex. gälla användning av växtskyddsmedel på industriområden, banvallar, golfbanor etc.

Jordbruksverkets föreskrifter om integrerat växtskydd ska tillämpas vid all yrkesmässig användning av växtskyddsmedel och gäller därför även på dessa områden. Vidare är det även inom dessa områden viktigt att säkerställa att det växtskyddsmedel som verksamhetsutövaren avser att använda också är godkänt för det specifika användningsområdet. Verktyg för modellsimulering (t.ex. MACRO-DB) är ofta inte anpassade för användning av växtskyddsmedel på andra områden än jordbruksmark och i trädgårdsodling, varför riskbedömning i regel får utgå från annat underlag. De uppgifter som bör ingå i ansökan är dock i huvudsak vad som anges i avsnitt 8.1–8.3 under rubriken "Uppgifter i ansökan" tidigare i vägledningen. Ytterligare vägledning för tillståndsprövning av användning av växtskyddsmedel på andra områden än jordbruksmark och i trädgårdsodling följer nedan.

I sammanhanget bör det även noteras att det råder ett generellt förbud att använda växtskyddsmedel inom vissa områden enligt 2 kap. 37 § bekämpningsmedelsförordningen. Ytterligare information om de områdena följer i avsnitt 10.5.4.

När det kommer till tillståndsplikten enligt 2 kap. 40 § och dispens från förbuden i 2 kap. 37 § bekämpningsmedelsförordningen behöver det i vissa fall även tas hänsyn till människors hälsa i riskbedömningen. För mer vägledning om hur dessa aspekter kan beaktas, se vidare i vägledning om tillstånd och anmälan vid användning av växtskyddsmedel inom särskilda områden samt vägledning om förbud mot viss användning av växtskyddsmedel^{6,7}.

10.1 Parker och trädgårdar

Enligt 2 kap. 40 § punkt 1 bekämpningsförordningen behövs tillstånd för att yrkesmässigt använda växtskyddsmedel i sådana parker och trädgårdar dit allmänheten har tillträde och som inte omfattas av förbudet i 2 kap. 37 § punkt 3. Naturvårdsverket gör bedömningen att ett exempel på ett sådant område är handelsträdgårdar, eftersom det är ett område som inte träffas av förbudet i 2 kap. 37 § 3 och är ett område som allmänheten har tillträde till. Det kan förekomma att det inom ett vattenskyddsområde finns sådana parker och trädgårdar som använder växtskyddsmedel och som då även omfattas av tillståndsplikten. I de fall prövningsmyndigheten kan medge tillstånd bör det förenas med villkor om skyddsåtgärder och försiktighetsmått som förebygger oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel, se avsnitt 11.4 för exempel på villkor.

⁶ [Tillstånd och anmälan \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

⁷ [Förbud mot viss användning av växtskyddsmedel \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

10.2 Växthus

Det förekommer att det i vattenskyddsföreskrifter ställs krav på tillståndsplikt vid användning av växtskyddsmedel i växthus. Riskerna med läckage av växtskyddsmedel från växthus har identifierats som ett problem de senaste åren. Mätningar nedströms växthus har i flera fall visat på höga halter av de växtskyddsmedel som används i växthus. Läckage av växtskyddsmedel från växthus kan komma från olika läckagevägar och förutsättningarna kan skilja sig åt mellan olika enskilda verksamheter. De läckagevägar som av forskningen bedöms vara de mest betydande är bland annat läckage i det recirkulerande systemet, rengöring av filter, kondensvatten som inte samlas upp och platsen för påfyllning och rengöring av sprutan. För att meddela tillstånd bör krav ställas på att den verksamhet som bedrivs i ett växthus har ett slutet recirkulerande vattensystem. Ett alternativ till ett recirkulerande system är dock att använda ett system för att samla upp och rena det vatten som innehåller växtskyddsmedel. Krav bör vidare ställas på att det system som används ses över minst en gång per år för att förebygga risken för oavsiktligt läckage. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken är tillämpliga vid bedömning av vilka villkor som behövs i det enskilda fallet. Se även vad som anförs nedan beträffande genomsläppliga ytor.

10.3 Golfbanor

I de fall osäkerhet råder huruvida bekämpning på golfbana inom vattenskyddsområde kan tänkas ha negativ påverkan på grund- eller ytvattentäkt bör försiktighetsprincipen tillämpas. Detta innebär att tillstånd endast bör lämnas om det förenas med villkor om skyddsåtgärder och försiktighetsmått som förebygger risk för oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel.

Det bör vidare noteras att spridning av växtskyddsmedel på golfbanor omfattas av tillståndsplikt enligt 2 kap. 40 § punkt 2 bekämpningsmedelsförordningen.

10.3.1 Fairway och ruff

Verktyg för modellsimulering (t.ex. MACRO-DB) kan användas för att bedöma risken av oavsiktligt läckage från fairway och ruff till grundvatten, däremot inte för bedömning av oavsiktlig spridning till ytvatten. Detta eftersom dräneringen ofta ser annorlunda ut på golfbanor jämfört med jordbruksmark.

MACRO-DB vid bedömning av risker för oavsiktligt läckage vid golfbanor

Vid användning av MACRO-DB för bedömning av risken för oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel från fairway till grundvatten, anges gräsvall som gröda och i övrigt sker samma tillvägagångssätt som för jordbruksmark.

Eftersom inget tillförlitligt verktyg finns för att simulera risken för oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel till ytvatten behöver en bedömning göras från fall till fall. Det bör klarläggas hur dräneringen på platsen ser ut för att säkerställa att eventuell oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel inte har någon betydande påverkan på närliggande ytvattentäkt. På många golfbanor leds exempelvis det dränerade vattnet bort till någon typ av bevattningsanläggning. Prövningsmyndigheten bör vara restriktiv med att meddela tillstånd för användning av glyfosat inom primär zon när det gäller vattenskyddsområden för ytvattentäkt.

10.3.2 Green och utslagsplats

Det finns inget tillförlitligt verktyg för att simulera risken för oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel till ytvatten vid användning av växtskyddsmedel på greener och utslagsplatser. Vid bedömning av risken för spridning till ytvatten är dräneringen på platsen en omständighet som har stor betydelse. Precis som för fairway och ruff bör det klarläggas hur dräneringen på platsen ser ut för att säkerställa att eventuell oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel inte har någon betydande påverkan på närliggande ytvattentäkt.

Det är möjligt att använda verktyg för modellsimulering (t.ex. MACRO-DB) för att bedöma risken för oavsiktligt läckage från greener och utslagsplatser till grundvatten även om användningen sannolikt utgör en liten del av den totala belastningen på grundvattentäkten då det rör sig om små arealer som behandlas. Prövningsmyndigheten har ändå möjlighet att efter en skälighetsavvägning begära in resultat från modellsimuleringar som underlag för beslut. Övriga faktorer som inte beaktas i modellsimuleringar med MACRO-DB anges i tidigare avsnitt i vägledningen.

MACRO-DB vid bedömning av risker för oavsiktligt läckage vid golfbanor

Översta lagret (cirka 30 cm) på en green är ofta speciellt anlagd för att snabbt dränera bort vatten. Ange Grovkornig (klass 1) textur. Mullhalten bör mätas på plats men oftast är den ganska låg på greener. För modermaterial används samma tillvägagångssätt som för jordbruksmark. Utslagsplatser behandlas antingen som fairway eller green beroende på om de består av konstruerad mark eller inte.

10.4 Skogsmark

Växtskyddsmedel används i liten utsträckning inom skogsbruket. Av den totala kvantiteten kemiska växtskyddsmedel används mindre än 1% inom skogsbruket. Där växtskyddsmedel förekommer på skogsmark används det främst för två ändamål; behandling av plantor och ungskog mot viltbete med avskräckande medel, och behandling av stubbytor i samband med gallring och slutavverkning mot angrepp av rotröta. Viltavskräckningsmedel får som regel påföras en gång per år, medan stubbehandling utförs i samband med avverkning. Vid båda behandlingarna påförs medlen direkt på växten (plantan, trädet, stubben) med hjälp av pensel eller sprutaggregat. Båda behandlingarna betraktas som punktbehandling, enligt Skogsstyrelsens definition i SKSFS 2016:2, där endast en obetydlig del får hamna utanför objektet.

Avskräckningsmedlen mot viltskador utgörs främst av blodmjölsprodukter och produkter som har fårtalg som verksamt ämne.

Behandling av tvärsnittsytor på stubbar görs med pergamentsvamp-lösning som koloniserar stubbytan i stället för rotrötesporer. Behandling mot rotröta rekommenderas vid temperaturer över 5 grader C, då förekomsten av rotrötesporer bedöms som liten vid låga temperaturer. Stubbehandling görs med utrustning som är monterad på avverkningsmaskinerna.

Bekämpning av skadeinsekter på färskt avverkat virke som ligger kvar i skogen, med hjälp av kemiska medel är sällsynt och ska bara förekomma i undantagsfall. Genom att forsla ut virket ur skogen innan insekterna svärmar undviks att virket kan fungera som yngelplatser. Datum för när virket ska vara ute ur skogen finns angivet i Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till Skogsvårdslagen. Om det ändå skulle bli aktuellt med kemisk bekämpning mot skadeinsekter på färskt avverkat virke, krävs alltid en anmälan till Skogsstyrelsen.

Användningen av växtskyddsmedel inom skogsbruket har minskat över tid och flera kemiska behandlingar har ersatts av förebyggande åtgärder och mekaniska skydd. För skogsplantodling pågår ett utvecklingsarbete med att utveckla förebyggande metoder, men risken för att nya skadegörare uppträder genom migration från andra länder samt ändrade klimatförhållanden medför att det behöver finnas beredskap för att kunna bekämpa nya skadegörare.

För mer information kring bekämpningsmedel inom skogsbruket se Jordbruksverkets skrift Specialhäfte skog - att använda kemiska bekämpningsmedel, utgiven 2021.

10.5 Övrig mark

För nedanstående områden bör långtgående krav ställas på verksamhetsutövaren att visa att alla tänkbara alternativ till att använda växtskyddsmedel, såsom termisk eller fysisk behandling, är orimliga. Detta innebär att verksamhetsutövaren bör kunna redogöra för vilka alternativa metoder som har övervägts och motivera valet av kemisk bekämpning. Detta bör framgå av de uppgifter om växtskyddsmedlet och användningen som enligt vägledningen bör ingå i en ansökan. Bedömningen av när alternativa metoder är orimliga bör utgå från vilken typ av yta som bekämpningen ska utföras på samt vilken typ av skadegörare som ska bekämpas. Generellt finns det fler icke-kemiska metoder tillgängliga för bekämpning av ogräs på en grusyta än för t.ex. bekämpning av svampangrepp i en gräsmatta, vilket bör vägas in i bedömningen.

Eventuella tillstånd som meddelas bör vidare vara av engångskaraktär. Detta innebär att tillstånd som löper över flera år inte bör medges samt att tillstånden bör begränsas till att omfatta ett fåtal behandlingar under en begränsad tidsperiod. Om det rör sig om större ytor som behandlas bör tillstånd villkoras med krav på uppföljning av omgivningspåverkan.

Generellt kan sägas att nedbrytningstiden liksom risken för oavsiktligt läckage ökar om ett medel används på marker med andra egenskaper än biologiskt aktiv jordbruksmark. På sådana ytor bör prövningsmyndigheten därför vara restriktiv med att meddela tillstånd.

Det bör vidare noteras att i fråga om yrkesmässig användning av växtskyddsmedel vid planerings- och anläggningsarbeten krävs tillstånd enligt 2 kap. 40 § punkt 3 bekämpningsmedelsförordningen.

10.5.1 Industriområden

Eftersom industriområden ofta består av hårdgjorda ytor där risken är stor för ytavrinning till närliggande områden bör prövningsmyndigheten vara restriktiv med att meddela tillstånd. Tillstånd bör endast meddelas för användning av växtskyddsmedel där spridningens omfattning och valet av spridningsmetod innebär låg risk för oavsiktligt läckage. Vidare bör tillstånd förenas med villkor om skyddsåtgärder och försiktighetsmått som förebygger risk för oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel vid övrig hantering.

Det bör vidare noteras att spridning av växtskyddsmedel på ytor av asfalt eller betong eller andra hårdgjorda material är underkastad tillståndsplikt enligt 2 kap. 40 § punkt 5 bekämpningsmedelsförordningen.

10.5.2 Genomsläppliga ytor

När det gäller ansökan om spridning av växtskyddsmedel på vägområden, grusytor och andra mycket genomsläppliga ytor bör prövningsmyndigheten vara restriktiv med att meddela tillstånd. Tillstånd bör endast meddelas för användning av växtskyddsmedel där spridningens omfattning och valet av spridningsmetod innebär låg risk för förorening. Vidare bör tillstånd förenas med villkor om skyddsåtgärder och försiktighetsmått som förebygger risk för oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel vid övrig hantering.

Det bör vidare noteras att spridning av växtskyddsmedel på genomsläppliga ytor är underkastad tillståndsplikt enligt 2 kap. 40 § punkt 4 bekämpningsmedelsförordningen.

10.5.3 Banvallar

Även när det gäller banvallar bör prövningsmyndigheten vara restriktiv med att meddela tillstånd eftersom det här oftast handlar om mycket genomsläppliga ytor med mullfattig mark.

Tillstånd bör endast meddelas för användning av växtskyddsmedel där spridningens omfattning och valet av spridningsmetod innebär låg risk för förorening. Långtgående krav bör ställas på verksamhetsutövaren att visa att alla tänkbara alternativa metoder för bekämpning är orimliga. Det bör vidare noteras att spridning av växtskyddsmedel på banvallar kräver anmälan till den kommunala nämnden enligt 2 kap. 41 § punkt 2 bekämpningsmedelsförordningen.

10.5.4 Områden med förbud

Det bör även noteras att det råder generellt förbud att använda växtskyddsmedel inom exempelvis skolgårdar, i parker och trädgårdar och koloniträdgårdsområden enligt 2 kap. 37 § bekämpningsmedelsförordningen. Från förbudet i 2 kap. 37 § bekämpningsmedelsförordningen finns några undantag, bland annat finns undantag för växtskyddsmedel som innehåller verksamma ämnen med begränsad risk och för punktbehandling. Vid tillståndsgivning i vattenskyddsområde enligt NFS 2015:2 är punktbehandling undantagen, däremot behövs tillstånd för att använda växtskyddsmedel som innehåller verksamma ämnen med begränsad risk inom vattenskyddsområde.

Den kommunala nämnden har även möjlighet att bevilja dispens i det enskilda fallet från förbuden i 2 kap. 37 §, under vissa särskilda förutsättningar, bland annat om det behövs av andra särskilda skäl. Naturvårdsverket gör bedömningen att det till exempel skulle kunna föreligga särskilda skäl om en dispensansökan avser att förhindra introduktion, etablering eller spridning av invasiva främmande arter. Om en dispensansökan avser ett område som även ligger inom ett vattenskyddsområde behöver ärendet även prövas utifrån tillstånd att använda växtskyddsmedel inom vattenskyddsområde. Prövningsmyndigheten bör så långt det är möjligt hantera dispens- och tillståndsansökan tillsammans. Prövningsmyndigheten bör ställa krav på verksamhetsutövaren att visa att alla tänkbara alternativ till att använda växtskyddsmedel är orimliga. Om ett tillstånd kan meddelas bör försiktighetsmått ställas så att riskerna för hälsa och miljö minimeras, se avsnitt 11.4 för exempel på villkor. Vid bekämpning av invasiva främmande arter används växtskyddsmedel oftast på en begränsad yta i relation till hela vattenskyddsområdet. Riskerna för vattentäkten vid spridning av växtskyddsmedel på en begränsad yta bör generellt sett vara små. Vid bedömning av en ansökan om tillstånd behöver dock hänsyn tas till vilket växtskyddsmedel som används och hur nära punkten för intag av

råvatten användningen sker. Vidare vägledning angående dispensansökan enligt 2 kap. 37 § bekämpningsmedelsförordningen finns på Naturvårdsverkets hemsida⁸.

11 Beslut

En ansökan om tillstånd ska som huvudregel avslutas med ett beslut om tillstånd eller med ett beslut om att avslå eller avvisa ansökan helt eller i vissa delar. Ett beslut om tillstånd kan tidsbegränsas och förenas med villkor enligt 16 kap. 2 § miljöbalken.

Av beslutet ska bland annat framgå vilka bestämmelser som tillämpats och en klargörande motivering. Om tillståndsplikt gäller såväl enligt Naturvårdsverkets föreskrifter som enligt vattenskyddsföreskrifter bör bägge bestämmelserna anges. Om tillståndet gäller för användning av växtskyddsmedel både inom vattenskyddsområde och inom något område som omfattas av tillståndsplikten i 2 kap. 40 § bekämpningsmedelsförordningen eller dispens från 2 kap. 37 § bekämpningsmedelsförordningen bör det framgå tydligt av beslutet.

Om en ansökan inte kan beviljas i sin helhet kan en tillståndsansökan beviljas delvis för de växtskyddsmedel som kan godkännas och ansökan avslås för de växtskyddsmedel som inte bedöms lämpliga att hantera inom vattenskyddsområdet. Det bör dock tydligt framgå av beslutet att bara delar av ansökan beviljats och andra delar avslagits.

11.1 Tillståndets längd

Ett tillstånd till användning av växtskyddsmedel bör tidsbegränsas. Tillståndets giltighetstid ska framgå av beslutet. Giltighetstiden bör vara en avvägning mellan å ena sidan vattentäktens skyddsbehov där det är centralt att prövningsmyndigheten får en möjlighet att göra en förnyad bedömning utifrån eventuell ny kunskap men även verksamhetsutövarens behov av att kunna planera sin verksamhet över en längre tidsperiod bör vägas in. En växtföljdscykel kan vara en bra utgångspunkt för ett tillstånds giltighet.

11.2 Skyldighet att beakta miljö kvalitetsnormerna för vatten i prövningen

Den 1 januari 2019 trädde 5 kap. 4 § miljöbalken i kraft med en ny lydelse. Ändringen var en följd av ett lagstiftningsarbete med utgångspunkt i miljö kvalitetsnormernas bindande verkan och behovet att omsätta detta i uttryckliga bestämmelser. Bestämmelserna i 5 kap. 4 § miljöbalken syftar till att försämringsförbudet och skyldigheten att inte äventyra att rätt vattenkvalitet ska upprätthållas. Tillstånd till en ny eller förändrad verksamhet eller åtgärd får inte medges om det innebär att vattenmiljön försämrats på ett otillåtet sätt eller har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen.

⁸ [Förbud mot viss användning av växtskyddsmedel \(naturvardsverket.se\)](http://naturvardsverket.se)

5 kap. 4 § miljöbalken

En myndighet eller en kommun får inte tillåta att en verksamhet eller en åtgärd påbörjas eller ändras om detta, trots åtgärder för att minska föroreningar eller störningar från andra verksamheter, ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm.

Vid prövning för ett nytt tillstånd och vid omprövning av tillstånd ska de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan försämring eller ett sådant äventyr. Lag (2018:1407).

Bestämmelsen i 5 kap. 4 § miljöbalken är en följd av EU-domstolens dom av den 1 juli 2015 i mål C-461/13, den så kallade Weserdomen. Bestämmelsen är tillämplig för nya eller ändrade tillstånds- eller anmälningspliktiga verksamheter eller åtgärder enligt miljöbalken och ska även tillämpas vid prövningar enligt vattenskyddsföreskrifter.

Vid tillståndsprövningar enligt miljöbalken tillämpas de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Enligt 2 kap. 7 § första stycket miljöbalken framgår att kraven enligt de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. 2–5 §§ och 6 § första stycket gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Trots första stycket ska de krav ställas som behövs för att följa 5 kap. 4 och 5 §§.

Bestämmelsen i 5 kap. 4 § innebär alltså en gräns för vilka rimlighetsavvägningar som kan göras inom ramen för exempelvis en tillståndsprövning. Rimlighetsavvägningar som innebär att vattnets status försämras eller att möjligheten att nå miljökvalitetsnormen äventyras får inte göras. Bestämmelsen blir enbart tillämplig när en verksamhet ändras eller när en ny åtgärd påbörjas. Vid en prövning av användning av växtskyddsmedel så gäller prövningen en åtgärd som kommer vidtas i framtiden och bestämmelsen blir tillämplig även om pågående markanvändning⁹ inte förändrats. Om ett äldre tillstånd har löpt ut och behöver förnyas eller om verksamheten är helt ny måste alltså en prövning mot bestämmelsen i 5 kap. 4 § miljöbalken göras. Bestämmelsen blir dessutom bara tillämplig om verksamheten berör en avgränsad vattenförekomst.

11.2.1 Begreppet otillåten försämring

Det så kallade försämringsförbudet enligt EU-rätten och numera även 5 kap. 4 § miljöbalken innebär att en verksamhet eller åtgärd inte får medföra en så stor försämring av vattnets kvalitet att vattnet måste klassificeras om till en lägre status än den status vattenförekomsten har innan verksamheten eller åtgärden påbörjades (se prop. 2017/18:243 sid. 192). Försämringen gäller på kvalitetsfaktornivå. Om en kvalitetsfaktor redan är i den sämsta kvalitetsklassen så är varje ytterligare försämring otillåten.

11.2.2 Äventyrande av miljökvalitetsnormen

Utöver att vattnets kvalitet inte får försämras får inte heller en verksamhet eller åtgärd medföra att de miljökvalitetsnormer som gäller för en vattenförekomst äventyras. Till skillnad från

⁹ Pågående markanvändning, ett legalt begrepp som förekommer i både fastighetslagstiftningen och i miljöbalken och som betyder den just nu pågående användningen av fastighetens mark, det kan exempelvis vara bostad eller jordbruk.

försämringsförbudet, där bedömningen ska göras med utgångspunkt i den kvalitet som vattenförekomsten redan har, handlar äventyrandet om hur verksamheten eller åtgärden påverkar förutsättningarna att följa en miljökvalitetsnorm om den kvalitet (status) som den aktuella vattenförekomsten ska ha vid en viss angiven framtida tidpunkt. En annan skillnad som framhålls i förarbetena är att bedömningen ska göras i förhållanden till den sammantagna status eller potential som ska uppnås i förekomsten och inte på kvalitetsfaktornivå. Av förarbetena¹⁰ till 5 kap. 4 § miljöbalken framhålls att uttrycket "äventyra" markerar att det ska handla om att se till att verksamheten eller åtgärden inte innebär ett så allvarligt hot mot möjligheterna att uppnå rätt kvalitet (i enlighet med gällande miljökvalitetsnorm) i vattenmiljön att den får betraktas som oacceptabel. I begreppet äventyra ligger alltså ett moment av hasard eller en form av chanstagande så att möjligheten att uppnå rätt vattenkvalitet lämnas åt slumpen. Med "äventyra" avses alltså inte vilket försvårande som helst utan innebär ett kvalificerat risktagande.

11.2.3 Vattenförvaltningens bedömningsgrunder - Ytvatten

För ytvatten anges bedömningsgrunder, till stöd för att klassificera ekologisk status/potential för biologiska, fysikalisk-kemiska respektive hydromorfologiska kvalitetsfaktorer för olika typer av ytvattenförekomster. För ekologisk status finns fem statusklasser. De finns redovisade i bilaga 1–5 i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten. Föreskrifterna beskriver också hur sammanvägning av parametrar och kvalitetsfaktorer ska göras för bedömning av total ekologisk status.

Särskilt förorenande ämnen (SFÄ) är en kvalitetsfaktor som omfattar ämnen som släpps ut eller tillförs en ytvattenförekomst i betydande mängd. Att ett ämne tillförs i betydande mängd innebär att ämnet tillförs i en sådan mängd att ekologiska effekter uppstår i vattenförekomsten. Ekologiska effekter kan uppstå när bedömningsgrunden överskrids. Bedömningen av SFÄ utgör en del av bedömningen av ekologisk status och ämnet är knutet till en viss vattenförekomst. Bedömningsgrunder för SFÄ finns i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten och gäller på nationell nivå. Bedömningsgrunden är indelad i årsmedelvärden och maximal tillåten koncentration vid ett enskilt mätillfälle och statusklassningen har två statusklasser, god status eller måttlig status. Om ämnena överstiger de värden som anges i bedömningsgrunderna riskerar de att förhindra att målet om god ekologisk status uppnås. Bland de ämnen som listas i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter så finns vissa växtskyddsmedel som är godkända för användning.

Klassificeringen av den kemiska ytvattenstatusen utgår från fastställda gränsvärden i bilaga 6 i ovan nämnd föreskrift. Bedömningsgrunden för kemisk status utgår ifrån gränsvärden som är fastställda i ett dotterdirektiv till vattendirektivet, Europaparlamentet och rådets direktiv 2008/105/EG om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område (det så kallade prioämnesdirektivet). Kemisk status indelas i "god status" samt "uppnår ej god status".

Prioriterade ämnen har pekats ut på EU-nivå. Fler än 20 prioriterade ämnen är bekämpningsmedel (enskilda substanser eller grupper) inklusive vissa nedbrytningsprodukter. Gränsvärdet för ämnena har tagits fram efter att man utvärderat varje substans giftighet för vattenlevande organismer, sekundäreffekter på toppredatorer eller människa efter konsumtion av vattenlevande organismer och dricksvatten. Lägst gränsvärde styr, dvs gränsvärdet ämnar

¹⁰ proposition 2017/18:243 s. 193

skydda den känsligaste arten inklusive människa. Giftigheten varierar kraftigt mellan substanser. Kvalitetskraven redovisas dels som ett årsmedelvärde som inte får överskridas och som maximalt tillåten koncentration vid ett mätillfälle alternativt som både årsmedelvärde och maximalt tillåten koncentration. Ett kvalitetskrav i form av ett årsmedelvärde innebär att en långsiktig exponering kan ge kroniska negativa effekter, men där enstaka kortsiktiga överskridande kan tolereras. Maximalt tillåten koncentration är att betrakta som ett gränsvärde för akuttoxicitet.

11.2.4 Kan resultaten i MACRO-DB användas för att bedöma risken för otillåten försämring eller att miljökvalitetsnormen äventyras?

Resultatet från MACRO-DB visar en uppskattad koncentration i det vatten som avrinner från tillrinningsområdet (landarealen) till ytvattentäkten. De simuleringar som ligger till grund för resultaten från MACRO-DB har gjorts för en angiven användning i tillrinningsområdet under 20 år, baserat på historiska väderdata från SMHI och halten som anges som resultat är ett medelvärde över 20-årsperioden. Grunden är den simulerade koncentrationen som lämnar dräneringsröret från fältet. I beräkningen antas att all jordbruksmark inom tillrinningsområdet behandlas på samma sätt som angivits i ansökan. Belastningen på vattentäkten späds genom en enkel funktion baserat på att vatten också avrinner från mark som inte är åkermark inom tillrinningsområdet och som därmed inte behandlas med växtskyddsmedel. Ingen bedömning görs av fastläggning och nedbrytning av substansen. Det görs heller ingen spädning i själva vattentäkten (magasinet). Ingen hänsyn tas till vattnets omsättningstid i vattentäkten.

Dessa faktorer är viktigt att beakta om man vill använda de simulerade värdena ur MACRO-DB för att bedöma risken för att miljökvalitetsnormen för vatten ska äventyras.

11.2.5 Handläggningsschema för att bedöma om den sökta verksamheten äventyrar miljökvalitetsnormen för vatten (ytvatten)

1. Innehåller produkten en aktiv substans som det finns ett gränsvärde¹¹ för (prioämne) eller en bedömningsgrund¹² för (SFÄ) i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten? (nedan benämnda HaVs föreskrifter)

Ja: Går vidare till fråga 2.

Nej: Bestämmelsen i 5:4 MB är inte tillämplig eftersom gränsvärden och bedömningsgrunder bara finns för ett urval av växtskyddsmedel.

2. Utgör vattentäkten en utpekad vattenförekomst? Uppgifter kan hämtas ur VISS¹³

Ja: Gå vidare till fråga 3.

Nej: Bestämmelsen i 5:4 MB är inte tillämplig eftersom fastställda miljökvalitetsnormer bara finns för avgränsade vattenförekomster

¹¹ Bilaga 6 – Gränsvärden för kemisk status (sid 67)

¹² Bilaga 2 - Bedömningsgrunder för särskilda förorenande ämnen i inlandsytvatten (tabell sid 29)

¹³ VISS – Vatteninformationssystemsverige; <https://viss.lansstyrelsen.se/>

3. Är gränsvärdet alternativt bedömningsgrunden för ämnet i HaVs föreskrifter, angivet som ett årsmedelvärde, högre än dricksvattengränsvärdet på 0,1 µg/l?

Ja: Gränsvärdet/bedömningsgrunden inom vattenförvaltningen kommer inte att bli begränsande. Så länge dricksvattengränsvärdet beaktas i tillräcklig utsträckning i prövningen så kommer inte verksamheten att äventyra miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Nej: Gå vidare till fråga 4.

4. Utgör ämnet ett prioriterat ämne eller avser ett SFÄ?

Prio-ämne – gå till punkt 5.

SFÄ- går vidare till punkt 6.

5. Prio-ämne: jämför det beräknade värdet i MACRO-DB med gränsvärdet i form av årsmedelvärdet i HaVs föreskrifter. Om den beräknade belastningen är mindre än gränsvärdet så kan tillstånd ges.

Om den beräknade belastningen är högre än gränsvärdet får en bedömning göras av om det finns risk för att miljö kvalitetsnormen för kemisk status äventyras. I bedömningen bör beaktas hur mycket större den beräknade belastningen är jämfört med gränsvärdet för ämnet, hur sannolikt det är att all åkermark i tillrinningsområdet kommer behandlas med samma substans, hur stor vattenförekomstens magasin är och hur snabbt vattnet i vattenförekomsten omsätts. Finns det anledning att tro att markanvändningen kommer att äventyra miljö kvalitetsnormen för kemisk status så kan inte tillstånd meddelas till den sökta verksamheten.

6. Ett SFÄ utgör ett ämne som släpps ut eller tillförs ytvattenförekomsten i betydande mängd i en specifik vattenförekomst. Att ett ämne tillförs i betydande mängd innebär att ämnet tillförs i en sådan mängd att ekologiska effekter uppstår i vattenförekomsten. Ekologiska effekter kan uppstå när bedömningsgrunden överskrids.

Jämför det beräknade värdet i MACRO-DB med bedömningsgrunden i form av årsmedelvärdet i HaVs föreskrifter. Om den beräknade belastningen är mindre än bedömningsgrunden i form av årsmedelvärde så kan tillstånd ges.

Om den beräknade belastningen är högre än bedömningsgrunden får en bedömning göras av om det finns risk för att miljö kvalitetsnormen för ekologisk status äventyras. I bedömningen bör beaktas hur mycket större den beräknade belastningen är jämfört med bedömningsgrunden. En bedömning bör vidare göras av hur sannolikt det är att all åkermark i tillrinningsområdet kommer behandlas med samma substans, hur stor vattenförekomstens magasin är och hur snabbt vattnet i vattenförekomsten omsätts. Finns det anledning att tro att markanvändningen kommer att äventyra miljö kvalitetsnormen för ekologisk status på grund av belastningen av det aktuella ämnet så kan inte tillstånd meddelas till den sökta verksamheten.

11.2.6 Vattenförvaltningens bedömningsgrunder – grundvatten

Beslutade riktvärden för bekämpningsmedel i grundvatten är 0,1 µg/l för en enskild substans och 0,5 µg/l för totalhalt, vilket är samma som gränsvärdena för dricksvatten enligt Livsmedelsverkets föreskrifter. Ett riktvärde (tröskelvärde) för grundvatten är den koncentration av ett förorenande ämne eller den föroreningsindikator som inte bör överskridas med hänsyn till människors hälsa eller effekter i miljön. Riktvärdet för bekämpningsmedel är ett av de två EU-gemensamma riktvärden som återfinns i grundvattendirektivet¹⁴.

Ett förorenat grundvatten är mycket svårt och kostnadskrävande att rena och föroreningarna riskerar att finnas kvar under mycket lång tid. Det är därför viktigt att arbeta i förebyggande syfte, vilket innebär att genomföra åtgärder för att minska risker för förorening och säkerställa att halterna av bekämpningsmedel i grundvatten aldrig blir så höga att riktvärdet överskrids.

11.2.7 Handläggningsschema för att bedöma om den sökta verksamheten äventyrar miljö kvalitetsnormen för vatten (grundvatten)

1. Utgör vattentäkten en utpekad grundvattenförekomst? Se uppgifter i VISS

Nej: 5:4 är inte tillämplig eftersom fastställda miljö kvalitetsnormer bara finns för vattenförekomster

Ja: Gå vidare till fråga 2

2. Jämför det beräknade värdet i MACRO-DB med riktvärdet för bekämpningsmedel i SGUs föreskrifter (2013:2) om miljö kvalitetsnormer och statusklassificering för grundvatten. Eftersom riktvärdet (tröskelvärdet) för grundvatten är samstämmigt med dricksvattengränsvärdet på 0,1 µg/l så kommer inte miljö kvalitetsnormen god kemisk status att äventyras så länge tillstånd inte meddelas till verksamheter vars simulerade belastning överstiger dricksvattengränsvärdet.

11.3 Villkor

Ett beslut om tillstånd förenas i regel med relevanta villkor om skyddsåtgärder och försiktighetsmått för användningen och övrig hantering. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken är tillämpliga vid bedömningen av vilka villkor som behövs i det enskilda fallet. Detta innebär även att prövningsmyndigheten ska göra en skälighetsbedömning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken så att inte orimliga krav ställs. Undantaget från denna grundregel är om den tillståndsprövade verksamheten bedöms innebära en otillåten försämring eller att den riskerar att äventyra miljö kvalitetsnormen för vatten. Detta har tidigare redogjorts för i avsnitt 11.2. Villkor ska vara ändamålsenliga och proportionerliga när det gäller att förebygga, hindra eller motverka att användningen av växtskyddsmedel påverkar vattentäkten negativt. Om det finns flera alternativa skyddsåtgärder som uppfyller syftet att skydda vattentäkten bör kraven som är minst ingripande för sökande väljas. Det är viktigt att villkoren är tydligt angivna och även motiveras i beslutet.

¹⁴ Direktiv 2006/118/EG om skydd för grundvatten mot föroreningar och försämring

En fastighetsägare kan i vissa fall ha rätt till ersättning om villkor skulle medföra att pågående markanvändning avsevärt försvåras och det gäller ett beslut med stöd av föreskrifter enligt 7 kap. 22 § miljöbalken. Detta framgår av 31 kap. 4 § punkt 5 miljöbalken. Anspråk om sådan ersättning prövas i särskild ordning, normalt av mark- och miljödomstol efter att talan väckts av den som vill ha ersättning.

I avsnittet exempel på villkor, nedan, beskrivs riskreducerande åtgärder samt förslag på lämpliga villkor som anknyter till dessa.

11.4 Exempel på villkor för att minska risk för punktutsläpp

Beräkningarna från MACRO-DB simulerar framför allt den diffusa belastningen från större arealer från en normal användning av växtskyddsmedel. Därtill kan det behöva fästas extra uppmärksamhet vid vissa känsliga moment i hanteringen som kan leda till oavsiktliga punktutsläpp. Nedan följer några exempel på sådant man kan vara uppmärksam på och överväga att villkora särskilt i beslutet om det är relevant i det enskilda fallet.

11.4.1 Odlingstekniska förebyggande åtgärder

Prövningen gäller formellt användningen av växtskyddsmedel inom den aktuella verksamheten. En viktig grundförutsättning för att denna ska vara tillåtlig är dock att verksamhetsutövaren tillämpar principerna för integrerat växtskydd. Därför bör ansökan på ett övergripande plan belysa hur bestämmelserna i 2 kap. 31–34 §§ bekämpningsmedelsförordningen samt Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (2014:42) om integrerat växtskydd efterlevs i verksamheten. Det får anses vara av särskild vikt att minimera användningen av kemiska växtskyddsmedel inom ett vattenskyddsområde. Viktiga utgångspunkter är här att ha en god växtföljd och att icke-kemiska bekämpningsmetoder ska ges företräde. Om kemiska växtskyddsmedel behöver användas så ska omfattningen av användningen styras av bekämpningströsklar och dosnycklar.

Villkor för att minimera användning av växtskyddsmedel

Bekämpningströsklar och dosnycklar ska styra omfattningen av växtskyddsmedelsanvändningen.

11.4.2 Utspädning, blandning och påfyllning av växtskyddsmedel

Utspädning, blandning, påfyllning och rengöring av sprututrustning ska alltid ske på en lämplig plats. Detta regleras till viss del i NFS 2015:2 och information om detta ingår i de obligatoriska behörighetsutbildningarna för användning av växtskyddsmedel. Emellertid kan kompletterande villkor för sådan hantering behöva ställas inom vattenskyddsområde både för yt- och grundvattentäkt.

Villkor för utspädning, blandning och påfyllning av växtskyddsmedel

Inom vattenskyddsområde ska utspädning, blandning och påfyllning av växtskyddsmedel samt utvändigt rengöring av utrustning som används för spridning av växtskyddsmedel ske på biobädd eller spol- eller gödselplatta kopplad till uppsamlingskärl eller flytgödselbehållare eller annan plats med motsvarande funktion.

11.4.3 Vindavdrift

Av bestämmelserna i 3 kap. 2 § i NFS 2015:2 framgår att den som yrkesmässigt sprider växtskyddsmedel utomhus alltid ska bestämma och hålla skyddsavstånd till vattentäkter, sjöar och vattendrag och omgivande mark. Skyddsavstånden ska anpassas efter omständigheterna på platsen för spridningen, varvid särskild hänsyn ska tas till ett antal parametrar för att begränsa risken för vindavdrift.

Ett sätt att ta hänsyn till de parametrar som nämns i 3 kap. 2 § i NFS 2015:2 och därigenom begränsa riskerna med vindavdrift vid spridning är att följa stegen i *Hjälpreda vid bestämning av anpassade skyddsavstånd* från kampanjen Säkert växtskydd. Hjälpredan finns i två versioner, en för användning av lantbruksspruta med bom och en för användning av fläktspruta i fruktodling. Vindavdrift är en viktig spridningsväg främst till ytvatten.

Villkor för att förebygga vindavdrift

Ett anpassat skyddsavstånd ska bestämmas med hjälp av "Hjälpreda vid bestämning av anpassade skyddsavstånd" vid användning av lantbruksspruta med bom eller fläktspruta i fruktodling.

11.4.4 Ytavrinning och erosion

Till ytvatten finns ytterligare spridningsvägar i form av ytavrinning och erosion. I en kunskapssammanställning från SLU anges att trots begränsat vetenskapligt underlag är bedömningen att endast en liten del av jordbruksmarken i Sverige utsätts för ytavrinning i betydande omfattning under växtsäsongen.¹⁵ Svenska åkerjordar bedöms ha lägre risk för ytavrinning och erosion än åkermark i många andra länder i Europa, beroende på mindre kraftig lutning, en mer välutvecklad struktur och en högre infiltrationskapacitet samt omfattande dränering. Trots att detta stämmer på ett generellt plan så kan ytavrinning ändå ske lokalt. När det gäller förlusten av fosfor, ett ämne som är kraftigt partikelbundet och därför huvudsakligen sprids via ytavrinning och erosion, så används ofta tumregeln att 90 % av förlusterna sker från 10 % av arealen och under 1 % av tiden. Detta resonemang är avseende areal och tid även tillämpligt för oavsiktligt läckage av växtskyddsmedel eftersom det pekar på att ytavrinning och erosion ofta uppstår på specifika och lätt identifierbara platser på fältet bara under de tidpunkter som nederbördsintensiteten överstiger markens infiltrationskapacitet.

I viss mån har risken för oavsiktligt läckage till följd av ytavrinning och erosion hanterats på ett generellt plan genom Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) som innehåller krav på skyddsavstånd till känsliga miljöer, såsom diken, sjöar och vattendrag, vid användning av växtskyddsmedel. Denna reglering bedöms vara tillräcklig för att skydda majoriteten av alla ytvattentäkter från förorening via ytavrinning eller erosion. Det kan dock vara bra att till exempel ange villkor om gräsbevuxna skyddszoner i områden som är extra känsliga för ytavrinning och erosion. Det är ofta tillräckligt med relativt lokala skyddszoner och det brukar synas i terrängen hur vattnet rört sig. Till grund för bedömning om ytavrinning föreligger kan exempelvis de kartor över erosionsrisk som SLU tagit fram användas¹⁶.

¹⁵ Boye, K., Jarvis, N., Moeys, J., Gönczi, M. & Kreuger, J. 2012. Ytavrinning av växtskyddsmedel i Sverige och lämpliga motåtgärder – en kunskapssammanställning med fokus på skyddszoner. CKB rapport 2012:1. Sveriges lantbruksuniversitet.

¹⁶ [Kartor med information om svensk åkermark - Jordbruksverket.se](#)

11.4.5 Nederbörd

Risken för att växtskyddsmedel läcker genom markprofilen eller sprids via ytavrinning och erosion ökar avsevärt vid nederbörd under spruttillfället eller kort tid efter. I Naturvårdsverkets vägledning om tillämpning av Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel anges följande:

Spridning av växtskyddsmedel bör – för att undvika risken för ytavrinning och dränering genom mark – över huvud taget inte ske vid nederbörd. Inte heller bör spridning ske om omfattande nederbörd förutspås dagen efter spridning, om detta kan föranleda ytavrinning och/eller dränering genom mark av växtskyddsmedel. Uppgifter om växtskyddsmedels regnfasthet framgår i vissa fall av etiketten där det även kan finnas ytterligare rekommendationer om spridning i nära anslutning till nederbörd.

För att minimera risken för att växtskyddsmedel läcker genom markprofilen eller sprids via ytavrinning och erosion kan tillståndet begränsas till att spridningen inte får ske om det finns risk för kraftigt regn inom 24 timmar efter spridningen. Enligt SMHI är kraftigt regn nederbörd på mer än 4 mm per timme. För att förtydliga vikten av att beakta nederbördsförhållanden under spridningstillfället kan följande villkor övervägas.

Villkor för att minska risk för oavsiktligt läckage vid nederbörd

Spridning av växtskyddsmedel får inte ske vid nederbörd. Spridning av växtskyddsmedel får inte heller ske om det finns risk för kraftigt regn (mer än 4 mm/h) inom 24 timmar efter spridning

11.4.6 Funktionstest av spridningsutrustning

Det är viktigt att sprutan hålls i ett bra skick så att den ger rätt dos. Att sprutan fungerar korrekt är vidare en förutsättning för att de särskilda användarvillkor som finns för vissa växtskyddsmedel ska vara möjliga att följa. Sedan den 26 november 2016 ska alla sprutor som används yrkesmässigt för spridning av växtskyddsmedel vara godkända av Jordbruksverket. För att sprutan ska kunna godkännas krävs det att den är funktionstestad. Kravet på obligatoriska funktionstest gäller numera i hela EU. Sprutorna ska enligt reglerna funktionstestas minst vart tredje år. Det ska dock framhållas att ett funktionstest ger en ögonblicksbild av sprutans funktionalitet.

Tidigare har det varit vanligt med villkor med krav på funktionstest av appliceringsutrustning i tillstånd till spridning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden. I ett beslut om tillstånd inom vattenskyddsområde kan övervägas att föreskriva om tätare funktionskontroller än vad lagstiftningen stipulerar. Att regelbundet funktionstesta sprutor minskar riskerna för läckage liksom risken för olyckor. Det kan därför vara rimligt att sprutor som verkar i känsliga miljöer, liksom sprutor med hög användning, funktionstestas oftare för att säkerställa deras funktion, detta får dock avgöras från fall till fall.

11.4.7 Att hantera olycka

Odling med ett stort antal behandlingar kan öka risken för olyckor vid påfyllning, rengöring och transport. En bedömning får göras från fall till fall om behovet av att också beakta risken för olyckor i prövningen.

Hur man bör förfara vid olycka tas upp i behörighetsutbildningarna som regelbundet erbjuds av Jordbruksverket. Dessutom har kampanjen Säkert växtskydd arbetat med att ta fram råd och anvisningar för hur den enskilde ska agera vid olycka. Vidare framgår av 9 kap. 1–4 §§ i NFS 2015:2 vilka skyldigheter den som hanterar växtskyddsmedel har när det gäller att underrätta om föroreningar till följd av olycka.

Inom vattenskyddsområde bör särskilda krav ställas på att det finns en framtagen handlingsplan för hur en eventuell olycka ska hanteras.

Villkor om krav på handlingsplan vid olycka

Handlingsplan ska finnas som klart beskriver hur man ska agera vid olyckor i samband med spridning då växtskyddsmedel läckt ut eller kan befaras läcka ut.

11.4.8 Förvaring av växtskyddsmedel när de inte används

Det har varit vanligt med att ställa särskilda krav på uppmärkning, invallning och skydd mot nederbörd av växtskyddsmedel när de lagras inom vattenskyddsområde. I 5 kap. 1 § i NFS 2015:2 finns särskilda krav på hur växtskyddsmedel ska lagras när de inte används. Eftersom det finns grundläggande krav om att växtskyddsmedel som används yrkesmässigt ska lagras i ett invallat område eller invallad behållare med möjlighet till uppsamling så finns det ingen anledning till att ställa ytterligare krav i villkor för beslut om tillstånd för användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområde.

11.4.9 Uppföljning

När en ansökan om tillstånd lämnas in till prövningsmyndigheten handlar det till stora delar om att göra en kvalificerad bedömning av hur verksamheten kommer att bedrivas under den kommande tillståndsperioden. Vissa förutsättningar kan komma att ändras under tillståndsperioden och det kan t.ex. hända att ansökan om tillstånd omfattar riskbedömningar av en rad växtskyddsmedel som i slutändan inte används i verksamheten eftersom det inte uppkommer något behov. Även antalet behandlingar kommer sannolikt att variera mellan åren. För att det ska vara möjligt att göra en relevant uppföljning av belastningen på vattentäkten och veta vilka ämnen som bör analyseras i råvatten och det färdiga dricksvattnet så är det viktigt att få en rättvisande bild av vilka ämnen som används inom vattenskyddsområdet, hur ofta de används och vid vilken tidpunkt behandlingar genomförs. Det kan därför vara rimligt att prövningsmyndigheten ställer krav på årlig uppföljning och redovisning av hur bekämpningen genomförts inom verksamheten. Detta kan göras genom att regelmässigt kräva in kopior på de uppgifter som den som sprider växtskyddsmedel ska dokumentera enligt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2015:49) om dokumentationskrav för yrkesmässiga användare av växtskyddsmedel. Innehållet i dokumentationen är även bra information inför tillsyn av verksamheten och som underlag inför en ny tillståndsprövning. Om prövningsmyndigheten anser att de inte behöver dokumentation årligen kan prövningsmyndigheten välja att den yrkesmässiga användaren vid anmodan ska skicka in dokumentation, denna möjlighet har prövningsmyndigheten alltid varpå ett villkor inte behövs.

Villkor om uppföljning

Kopia av den dokumentation som krävs enligt 2 kap. 56 § förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel och Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2015:49) om dokumentationskrav för yrkesmässiga användare av växtskyddsmedel ska årligen skickas in till tillsynsmyndigheten. Dokumentationen ska vara tillsynsmyndigheten tillhanda senast den [ange datum].

11.5 Information i ett beslut

Villkor i ett beslut bör inte ta upp sådant som redan gäller enligt andra bestämmelser, exempelvis behöver det i villkor inte tas upp att användarvillkor eller bestämmelserna i NFS 2015:2 ska följas eftersom dessa regler alltid ska efterlevas. I vissa fall kan det dock vara bra att informera om att ett beslut inte gör att andra bestämmelser åsidosätts. Det gäller t.ex. om en ansökan avser användning av flera växtskyddsmedel med samma verksamma ämne. Då kan det vara bra att upplysa om att beslutet inte ersätter bestämmelserna i 2 kap. 35 a § bekämpningsmedelsförordningen. Ett annat exempel är om tillståndets längd sträcker sig längre än godkännandeperioden för ett enskilt växtskyddsmedel. Då kan det vara lämpligt att informera om att beslutet inte går utöver vad som gäller enligt växtskyddsmedlets produktgodkännande, eller Kemikalieinspektionens beslut om anståndsperiod. Vissa växtskyddsmedel är även förknippade med särskilda användarvillkor. En typ av användarvillkor ställer krav på att särskild avdriftsreducerande utrustning ska användas vid spridning. Användarvillkoren ska alltid följas oavsett om användningen sker inom eller utom ett vattenskyddsområde, information om användarvillkoren kan inkluderas i beslutet. Se förslag på information till beslutet nedan.

Information

Beslutet ersätter inte andra bestämmelser, [ange relevant information, exempelvis som att produktens användarvillkor och/eller bestämmelserna i 2 kap. 35 a § i förordning (2014:425) om bekämpningsmedel alltid följas].

11.6 Beslut att avslå en ansökan helt eller delvis

Tillstånd ska inte lämnas om det saknas tillräckligt beslutsunderlag för att kunna göra en bedömning av användningen och vilka villkor som kan behöva föreskrivas.

Verksamhetsutövaren ska ges möjlighet att komplettera ärendet med de uppgifter eller den utredning som saknas och denne ska upplysas om att tillstånd inte kan ges om inte myndighetens begäran följs. Om denna begäran inte följs kan ärendet avslutas med ett beslut om att avslå eller avvisa ansökan. Om en myndighet *avslår* ett ärende innebär det att myndigheten avgör ärendet i sak. Om en myndighet *avvisar* ett ärende innebär det att ärendet inte ens prövas i sak, anledningen kan t.ex. vara att ansökan skickats till fel myndighet eller att ansökan inte är komplett.

I vissa fall kan det även bli aktuellt att avslå en ansökan avseende användning på en viss plats eller användning av ett visst ämne. När det gäller bedömningen huruvida tillstånd bör lämnas till en ansökan eller om den helt eller delvis ska avslås, se avsnittet Riskbedömning ovan. Det är då viktigt att ett sådant beslut om att avslå ansökan noga motiveras och att verksamhetsutövaren informeras om möjligheten att överklaga.

En fastighetsägare kan i vissa fall ha rätt till ersättning om ett beslut innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras och det gäller ett beslut med stöd av föreskrifter enligt 7 kap. 22 § miljöbalken. Detta framgår av 31 kap. 4 § punkt 5 miljöbalken. Anspråk om sådan ersättning prövas i särskild ordning, normalt av mark- och miljödomstol efter att talan väckts av den som vill ha ersättning.

Förslag på beslutsmening när ansökan avslås:

Miljönämnden avslår ansökan om att använda/sprida/hantera växtskyddsmedel inom primär zon av XX vattenskyddsområde, när det gäller nedanstående växtskyddsmedel:
[ange namn och registreringsnummer på de växtskyddsmedel som avslås]

Lagstöd: 6 kap. 1 § Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel och 3 § vattenskyddsföreskrifter i beslut om vattenskyddsområde för XX:s vattentäkt

Detta beslut kan överklagas, se bilaga.

En ansökan kan avslutas med ett beslut som ger tillstånd till vissa av de ansökta växtskyddsmedlen men avslag när det gäller andra. Det är viktigt att beslutet formuleras så att myndighetens motiv i de olika delarna klart framgår. Vidare ska det finnas anvisningar om hur och inom vilken tid beslutet kan överklagas.

11.7 Ändring av tillstånd

Det förekommer att en verksamhetsutövare återkommer mitt under en odlingsssäsong och begär en snabb ändring eller tillägg till ett meddelat tillståndsbeslut. Ofta är det frågan om akuta behov av att bekämpa skadedjur, svampangrepp eller konkurrerande växter med växtskyddsmedel som inte omfattas av det tillstånd man redan fått. I andra fall kan det handla om att ett växtskyddsmedel fått nytt registreringsnummer vilket leder till att en komplettering av tillståndet behöver göras. Om växtskyddsmedlet inte har ändrats när det gäller innehåll av verksamma ämnen kan det räcka med att fatta ett nytt beslut där det endast är växtskyddsmedlets registreringsnummer som ändras. Det kan dock vara bra att informera om att växtskyddsmedlet kan ha fått nya användningsvillkor enligt beslutet från Kemikalieinspektionen.

Det finns inget alternativt prövnings- eller anmälningsförfarande i de generella föreskrifterna som skulle kunna tillämpas vid brådskande ärenden. Detta innebär att det formellt krävs en tillståndsprövning även av tillägg eller andra ändringar i ett tillstånd.

Myndigheten har alltid ett krav på sig att handlägga ärenden så skyndsamt som möjligt, men det är också viktigt att den sökande har förståelse för att det krävs tillräcklig tid för att myndigheten ska kunna utföra en rättssäker och korrekt handläggning innan beslut fattas.

11.8 Överklagande

Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår om det har gått aktuell person emot, vilket framgår av 42 § förvaltningslagen (2017:900). Ett beslut om att avslå en ansökan får alltså överklagas av sökanden. Även om tillstånd lämnas kan de villkor myndigheten beslutar om innebära att verksamhetsutövaren är missnöjd och vill överklaga i den delen.

Myndigheten ska alltid upplysa om hur beslutet kan överklagas.

Tillstånd till användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområde

Vägledning för prövningen

Sedan 1990-talet har regelverket för bekämpningsmedel genomgått stora förändringar både när det gäller godkännande av bekämpningsmedel och bestämmelser som reglerar användningen. Förändringarna har inneburit en utfasning av en rad bekämpningsmedel med olämpliga egenskaper men även att hanteringen av bekämpningsmedel förbättrats. Trots det visar undersökningar att det även idag förekommer rester av bekämpningsmedel i både grund- och ytvatten och att det därför finns ett behov av att systematiskt arbeta med att minska växtskyddsmedlens effekter på hälsa och miljö. Det är särskilt viktigt att riskbedöma och vid behov begränsa användningen av bekämpningsmedel inom vattenskyddsområden och därför finns sedan lång tid tillbaka krav på förhandsprövning för yrkesmässig spridning av växtskyddsmedel inom hela eller delar av vattenskyddsområden enligt Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel. Mer långtgående restriktioner kan vid behov meddelas med stöd av 7 kap 22 § Miljöbalken. Eftersom samma verksamhet kan regleras utifrån olika lagrum så har Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket ett gemensamt vägledningsansvar när det gäller tillståndsgivning för användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden. Därför har myndigheterna tagit fram denna vägledning tillsammans. Vägledningen utgör en uppdatering av Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket gemensamma vägledning från 2016, Tillstånd till användning av bekämpningsmedel inom vattenskyddsområde (Havs- och vattenmyndighetens rapport 2016:7).

Vi arbetar för levande hav och vatten

Havs- och vattenmyndigheten, HaV, är en statlig förvaltningsmyndighet inom miljöområdet. Vi arbetar på regeringens uppdrag för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag, hav och fiskresurserna